

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 15. aprīlī¹

Lieta C-490/20

V.M.A.

pret

Stolichna obshtina, rayon “Pancharevo” (Sofijas apgabals, Pančarevas rajons, Bulgārija)

(*Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa, Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības pilsonība – LESD 21. pants – Tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā – Laulāta viendzimuma pāra bērns, kas dzimis kādā no dalībvalstīm – Šis dalībvalsts izsniegta dzimšanas apliecība, kurā bērnam norādītas divas mātes, no kurām viena ir citas dalībvalsts valstspiederīgā – Šis otrās dalībvalsts tiesiskais regulējums, kas neatļauj izsniegt dzimšanas apliecību, kurā norādītas divas mātes – Bērna izcelšanās noteikšana – Atteikums norādīt to sievieti, kura bērnu dzemdējusi – LES 4. panta 2. punkts – Dalībvalstu nacionālās identitātes ievērošana – Pārbaudes tiesā intensitāte

I. Ievads

1. Vai dalībvalstij ir jāizsniedz dzimšanas apliecība, kurā kā mātes ir ierakstītas divas sievietes, no kurām viena ir šīs valsts valstspiederīgā, bērnam, kas dzimis citā dalībvalstī, kurā viņam ir izsniegta šāda dzimšanas apliecība? Tāds būtībā ir *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa, Bulgārija) Tiesai uzdotais jautājums šajā prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā.

2. Bulgārijas iestāžu atteikums izsniegt šādu dzimšanas apliecību ir pamatots galvenokārt ar to, ka Bulgārijas tiesības neatļauj ierakstīt dzimšanas apliecībā divas mātes kā bērna vecākus. Šī neiespējamība izriet no fakta, ka Bulgārijā ir spēkā tā sauktās “tradicionālās” ģimenes koncepcija, kas atbilstoši iesniedzējtiesas norādēm ir aizsargāta vērtība kā nacionālā identitāte atbilstoši LES 4. panta 2. punktam. Ņemot vērā, ka tas nozīmē, ka bērnam var būt tikai viena māte, Bulgārijas iestādes uzskata par nepieciešamu noteikt, kura no sievietēm ir dzemdējusi bērnu, lai dzimšanas apliecībā ierakstītu tikai viņu, taču minētais pāris atsakās atklāt šo informāciju.

3. Tādējādi prasītās dzimšanas apliecības izsniegšana faktiski neapstiprinās ne vien attiecīgā bērna pilsonību, bet līdz ar to arī viņa Savienības pilsoņa statusu. No tās ir arī atkarīgs, vai prasītāja pamatlietā un viņas laulātā tiks uzskatītas par viņu meitas vecākiem saskaņā ar vienas no viņu izcelsmes dalībvalsts tiesībām. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa vērsās Tiesā ar jautājumu, vai atteikums izsniegt Bulgārijas dzimšanas apliecību, kurā tiek atzītas Spānijā noslēgtas radniecības

¹ Oriģinālvaloda – franču.

saītes, ir pretrunā LESD 21. panta 1. punktam, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk tekstā – "Harta") [iedibinātajām] pamattiesībām, it īpaši tās 7. pantam un 24. panta 2. punktam.

4. Šis jautājums ļoti sensitīvs, ņemot vērā ekskluzīvo kompetenci, kas dalībvalstīm ir pilsonības, kā arī ģimenes tiesību jomā, un ievērojamās atšķirības, kas šodien pastāv Eiropas Savienībā saistībā ar viendzimuma pāru juridisko statusu un tiesībām. Turklāt tam ir ievērojama praktiska nozīme, kā pierāda pašlaik Tiesā izskatāmā lieta C-2/21 *Rzecznik Praw Obywatelskich*, kuras faktiskie un tiesiskie apstākļi ir ļoti līdzīgi tiem, kas piemīt šai lietai, un kurā izvirzītie jautājumi daļēji ir gandrīz identiski.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Regula (ES) 2016/1191

5. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1191 (2016. gada 6. jūlijs) par iedzīvotāju brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot dažu publisko dokumentu uzrādīšanas prasības Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012² atbrīvo no legalizācijas vai līdzīgas formalitātes dažus publiskus dokumentus, kurus dalībvalsts iestādes izsniegušas atbilstoši to valsts tiesībām un kuru mērķis citastarp ir noteikt dzimšanas faktu un izcelšanos. Saskaņā ar 2. panta 1. punktu to piemēro, ja šādi dokumenti ir jāuzrāda citas dalībvalsts iestādēm.

6. Saskaņā ar šīs regulas 7. apsvērumu ar to nebūtu jānosaka pienākums dalībvalstīm izdot tādus publiskus dokumentus, kuri to valsts tiesību aktos nav paredzēti.

7. Šīs regulas 2. panta 4. punktā ir paredzēts, ka to nepiemēro ar citas dalībvalsts iestāžu izdotu publisku dokumentu saturu saistītu tiesisko seku atzīšanai dalībvalstī.

2. Direktīva 2004/38/EK

8. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK³, 2. panta 2. punktā Savienības pilsoņa "ģimenes locekļi" ir definēti šādi:

"a) laulātais;

b) partneris, ar ko Savienības pilsonis ir noslēdzis reģistrētas partnerattiecības, pamatojoties uz kādas dalībvalsts tiesību aktiem, ja uzņēmējas dalībvalsts tiesību aktos reģistrētas partnerattiecības ir noteiktas kā līdzvērtīgas laulībai, un saskaņā ar uzņēmējas dalībvalsts attiecīgajos tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem;

² OV 2016, L 200, 1. lpp.

³ OV 2004, L 158, 77. lpp.

- c) Savienības pilsoņa, kā arī viņa laulātā vai b) apakšpunktā definētā partnera tiešie pēcnācēji vecumā līdz 21 gadam, kuri ir tā apgādībā;
- d) Savienības pilsoņa, kā arī viņa laulātā vai b) apakšpunktā definētā partnera apgādībā esošie tiešie augšupējie radnieki; [..].”

9. Šīs direktīvas 4. pantā “Izceļošanas tiesības” ir paredzēts:

“1. Neskarot noteikumus par ceļošanas dokumentiem, ko piemēro valstu robežkontrolei, visiem Savienības pilsoņiem ar derīgu personas apliecību vai pasi un viņu ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir derīga pase, ir tiesības izceļot no dalībvalsts teritorijas, lai ceļotu uz citu dalībvalsti.

[..]

3. Dalībvalstis saskaņā ar saviem tiesību aktiem izsniedz saviem valstspiederīgajiem personas apliecību vai pasi, kurā norādīta to valstiskā piederība, un atjauno šos dokumentus.

[..]”

B. Bulgārijas tiesības

10. Saskaņā ar Bulgārijas Konstitūcijas 46. panta 1. punktu, kas iekļauts tās 2. nodaļā “Pilsoņu galvenās tiesības un pienākumi”, “laulība ir brīvprātīga savienība starp vīrieti un sievieti”.

11. Pašlaik Bulgārijas tiesības nepieļauj nedz laulību, nedz jebkādas citas formas savienību ar juridiskām sekām starp viena dzimuma personām.

12. Izceļšanos regulē *Semeen kodeks* (Ģimenes kodekss)⁴ VI nodaļa. Saskaņā ar tā 60. panta 1. un 2. punktu:

“(1) Izceļšanos no mātes nosaka piedzimšana.

(2) Bērna māte ir sieviete, kas to dzemdējusi, ieskaitot mākslīgās apaugļošanas gadījumā.”

13. Ģimenes kodeksa 61. pantā ir paredzēts:

“(1) Par bērna, kas dzimis laulībā vai trīssimt dienu laikā pēc laulības izbeigšanās, tēvu tiek uzskatīts bērna mātes vīrs.

(2) Ja bērns dzimis trīssimt dienu laikā pēc laulības izbeigšanās, bet pēc tam, kad bērna māte noslēgusi jaunu laulību, tad par bērna tēvu tiek uzskatīts bērna mātes jaunais vīrs.

[..]”

⁴ 2009. gada 23. jūnija DV Nr. 47, kas grozīts ar 2009. gada 15. septembra DV Nr. 74, 2009. gada 16. oktobra DV Nr. 82, 2010. gada 14. decembra DV Nr. 98, 2010. gada 21. decembra DV Nr. 100, kas grozīts un papildināts ar 2012. gada 26. oktobra DV Nr. 82, kas grozīts ar 2013. gada 2. augusta DV Nr. 68, 2016. gada 20. septembra DV Nr. 74, kas grozīts un papildināts ar 2017. gada 28. decembra DV Nr. 103, kas grozīts un papildināts ar 2019. gada 22. marta DV Nr. 24, kas grozīts ar 2019. gada 27. decembra DV Nr. 101.

14. Saskaņā ar Ģimenes kodeksa 64. pantu, ja bērna izcelšanās attiecībā pret vienu no viņa vecākiem nav zināma, jebkurš vecāks var atzīt šo bērnu par savējo. Šo atzīšanu saskaņā ar šī paša kodeksa 65. pantu veic, vienpusēji par to paziņojot civilstāvokļa aktu reģistra ierēdnim vai iesniedzot deklarāciju, kuras paraksts ir notariāli apstiprināts.

15. Reģionālās attīstības un teritorijas labiekārtošanas ministra 2012. gada 21. maija *Naredba* [regulējuma] Nr. RD-02-20-9 par civilstāvokļa aktu reģistra vienotās sistēmas darbību (turpmāk tekstā – “Regulējums Nr. RD-02-20-9”)⁵ 12. pantā ir paredzēts:

“(1) Ja dzimšana reģistrēta ārzemēs, tad informācija par personas vārdu, dzimšanas datumu un vietu, dzimumu un izcelšanos tiek ierakstīta dzimšanas apliecībā tā, kā šī informācija minēta izsniegtā ārvalstu dokumenta kopijā vai tulkojumā bulgāru valodā.

[..]

(3) Ja izcelšanās attiecībā uz vienu no vecākiem (māti vai tēvu) nav noteikta, tad, izsniedzot dzimšanas apliecību Bulgārijā, atbilstošais lauks, kas paredzēts datiem par šo vecāku, netiek aizpildīts vai tiek svītrots.

(4) Ja kopijā vai izrakstā nav minēti visi attiecībā uz vecākiem prasītie dati, tad tiek izmantoti vecāku personu apliecinoši dokumenti vai iedzīvotāju reģistra dokumenti. Informācija par tā vecāka, kurš ir Bulgārijas valstspiederīgais, personas identifikācijas numuru, dzimšanas datumu, tēvavārdu (ja personai tāds ir) un pilsonību tiek aizpildīta, balstoties uz iedzīvotāju reģistru. Tā vecāka, kuram ir ārvalstu valstspiederība, dzimšanas datums un pilsonība var tikt aizpildīta no viņa/viņas valsts [izsniegta] personu apliecinoša dokumenta. Ja nav iespējams aizpildīt visus datus attiecībā uz šo vecāku, tad apliecībā norāda tikai pieejamo informāciju.

[..]”

III. Fakti un pamatlieta

16. V.M.A., prasītāja pamatlietā, ir Bulgārijas valstspiederīgā, bet viņas laulātā ir Apvienotās Karalistes valstspiederīgā, dzimusi Gibraltārā, kur abas sievietes apprecējās 2018. gadā. Kopš 2015. gada viņas dzīvo Spānijā. 2019. gada decembrī viņām piedzima meita, kura ir dzimusi un kopā ar abiem vecākiem dzīvo Spānijā. Šīs meitenes dzimšanas apliecībā, ko izdevušas Spānijas iestādes, prasītāja pamatlietā norādīta kā bērna “māte A” un viņas laulātā norādīta kā “māte”.

17. 2020. gada 29. janvārī prasītāja pamatlietā lūdza kompetento iestādi, proti, *Stolichna obshtina* (Sofijas pašvaldība, Bulgārija), izsniegt viņas meitas dzimšanas apliecību, kas nepieciešama it īpaši, lai saņemtu Bulgārijas personas apliecinošus dokumentus. Šī lūguma pamatojumam viņa iesniedza Barselonas (Spānija) civilstāvokļa aktu reģistra izraksta saistībā ar bērna dzimšanas apliecību legalizētu un apstiprinātu tulkojumu bulgāru valodā.

⁵ 2012. gada 8. jūnija DV Nr. 43, kas grozīts un papildināts ar 2014. gada 14. janvāra DV Nr. 4, kas grozīts ar 2015. gada 9. janvāra DV Nr. 2, kas grozīts un papildināts ar 2015. gada 21. augusta DV Nr. 64, kas grozīts un papildināts ar 2016. gada 22. marta DV Nr. 22, kas grozīts un papildināts ar 2018. gada 13. aprīļa DV Nr. 32.

18. 2020. gada 7. februāra elektroniskā pasta vēstulē Sofijas pašvaldība lūdza prasītāju pamatlietā septiņu dienu laikā iesniegt pierādījumus par bērna izcelšanos attiecībā uz viņa bioloģisko māti. Šajā sakarā pašvaldība argumentēja, ka dzimšanas apliecības paraugā, ko paredz spēkā esošās valsts tiesības, ir paredzēta tikai viena ailīte "mātei" un otra ailīte "tēvam" un katrā no ailītēm iespējams ierakstīt tikai vienu vārdu.

19. 2020. gada 18. februārī prasītāja pamatlietā atbildēja uz šo lūgumu, ka viņa nevar sniegt prasīto informāciju un ka saskaņā ar Bulgārijas tiesību normām viņai nav pienākuma to darīt.

20. Ar 2020. gada 5. marta lēmumu Sofijas pašvaldība līdz ar to noraidīja lūgumu izsniegt dzimšanas apliecību. Tā motivēja šo atteikuma lēmumu ar to, ka nav pieejama informācija par bērna bioloģisko māti, un ar to, ka divu sieviešu dzimuma vecāku ierakstīšana dzimšanas apliecībā ir pretrunā Bulgārijas sabiedriskajai kārtībai, kas neatļauj laulības starp divām viena dzimuma personām.

21. Tad prasītāja pamatlietā cēla prasību par šo lēmumu par atteikumu iesniedzējtiesā – *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa).

22. Šī tiesa norāda, ka saskaņā ar Bulgārijas Konstitūcijas 25. panta 1. punktu un *Zakon za balgarskoto grazhdanstvo* (Likums par Bulgārijas pilsonību) 8. pantu bērnam ir Bulgārijas pilsonība pat tad, ja pašlaik viņam nav Bulgārijas dzimšanas apliecības. Patiesībā tas, ka šāda apliecība nav izsniegta, nav iemesls atteikumam piešķirt Bulgārijas pilsonību.

23. *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa) šaubās par to, vai Bulgārijas iestāžu atteikums reģistrēt Bulgārijas valstspiederīgās piedzimšanu, kas notikusi citā dalībvalstī un kas apliecināta šīs pēdējās minētās dalībvalsts izsniegtā dzimšanas apliecībā, kurā ir norādītas divas mātes, pārkāpj tiesības, kuras šai Bulgārijas valstspiederīgajai ir piešķirtas ar LESD 20. un 21. pantu, kā arī Hartas 7., 24. un 45. pantu. Atteikums izsniegt Bulgārijas dzimšanas apliecību varētu radīt nopietnus administratīvus šķēršļus Bulgārijas personu apliecinošu dokumentu izsniegšanai un līdz ar to apgrūtināt bērnam brīvas pārvietošanās tiesību īstenošanu un Savienības pilsones tiesību pilnīgu izmantošanu.

24. Turklāt, tā kā bērna otra māte ir Apvienotās Karalistes valstspiederīgā, šī tiesa vēlas zināt, vai šī jautājuma vērtējumā ir nozīmīgas Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības tiesiskās sekas un it īpaši fakts, ka bērns vairs nevar izmantot Savienības pilsoņa statusu saistībā ar savas otrās mātes pilsonību.

25. Tajā pašā laikā iesniedzējtiesa jautā, vai Bulgārijas iestādēm attiecīgā gadījumā uzliktais pienākums, noformējot dzimšanas apliecību, Bulgārijas dzimšanas apliecībā ierakstīt divas mātes kā vecākus neapdraudētu Bulgārijas Republikas, kura nav paredzējusi dzimšanas apliecībā ierakstīt divus viena dzimuma vecākus, nacionālo identitāti. Šajā ziņā minētā tiesa norāda, ka tiesību normām, kas regulē bērna izcelšanos, piemīt būtiska nozīme Bulgārijas konstitucionālajā tradīcijā, kā arī Bulgārijas doktrīnā ģimenes tiesību un mantojuma tiesību jomā gan no tīri juridiska, gan no vērtību viedokļa, ņemot vērā Bulgārijas sabiedrības šābrīža attīstības stadiju.

26. Tādēļ šī tiesa izvirza jautājumu, vai ir nepieciešams atrast līdzsvaru starp dažādajām likumīgajām interesēm, kas tiek aplūkotas šajā lietā: Bulgārijas Republikas nacionālo identitāti, no vienas puses, un bērna interesēm un it īpaši tiesībām uz privāto dzīvi un brīvu pārvietošanos, no otras puses, jo bērns nekādā ziņā nav atbildīgs par sabiedrības vērtību sistēmu atšķirībām starp Savienības dalībvalstīm. Šajā sakarā tā it īpaši vēlas zināt, vai šādu līdzsvaru ir iespējams sasniegt,

piemērojot samērīguma principu. Precīzāk, tā vēlas zināt, vai pieņemamu līdzsvaru starp šīm dažādajām likumīgajām interesēm varētu sasniegt, ja "mātes" sadaļā ierakstītu vienu no Spānijas dzimšanas apliecībā minētajām mātēm, proti, vai nu bērna bioloģisko māti, vai viņas laulāto, kas kļuvusi par bērna māti kādā citā procesā (piemēram, adoptācijas ceļā), atstājot tukšu "tēva" sadaļu.

27. Visbeidzot, ja Tiesa secinātu, ka Savienības tiesības prasa Bulgārijas dzimšanas apliecībā ierakstīt abas bērna mātes, iesniedzējtiesa vēlas zināt, kā šī prasība būtu jāizpilda, zinot, ka tā nevar aizvietot spēkā esošo dzimšanas apliecības paraugu.

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā

28. Ar 2020. gada 2. oktobra lēmumu, kas Tiesā saņemts tajā pašā dienā, *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- "1) Vai LESD 20. un 21. pants, kā arī [Hartas] 7., 24. un 45. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem Bulgārijas administratīvajām iestādēm, kurās ir iesniegts pieteikums par citā ES dalībvalstī dzimuša bērna, kuram ir Bulgārijas pilsonība, dzimšanas fakta reģistrāciju, kas ir apliecināta ar Spānijas dzimšanas apliecību, kurā divas sievietes dzimuma personas ir norādītas kā mātes bez sīkākas informācijas, vai un, ja jā, tad kura no viņām ir bērna bioloģiskā māte, netiek atļauts atteikt Bulgārijas dzimšanas apliecības noformēšanu, pamatojoties uz to, ka prasītāja atsakās norādīt, kura ir bērna bioloģiskā māte?
- 2) Vai LES 4. panta 2. punkts un Hartas 9. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ES dalībvalstu nacionālās identitātes un konstitucionālās identitātes saglabāšana nozīmē, ka pēdējām minētajām ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz tiesību normām par izcelšanās noteikšanu? Konkrēti:
 - vai LES 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstīm ir atļauts pieprasīt informāciju par bērna bioloģisko izcelšanos;
 - vai LES 4. panta 2. punkts, skatot to kopsakarā ar Hartas 7. pantu un 24. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai panāktu interešu līdzsvaru, ir nepieciešams savstarpēji izsvērt dalībvalsts nacionālo identitāti un konstitucionālo identitāti, no vienas puses, un bērna intereses, no otras puses, turklāt ir jāņem vērā, ka šobrīd nedz attiecībā uz vērtībām, nedz arī no juridiskā viedokļa nepastāv vienprātība par iespēju dzimšanas apliecībā kā vecākus atļaut norādīt viena dzimuma personas bez sīkākas informācijas, vai un, ja jā, kura no viņām ir bērna bioloģiskais vecāks? Ja atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, kā šīs interešu līdzsvars varētu konkrēti tikt sasniegts?
- 3) Vai, lai atbildētu uz pirmo jautājumu, nozīme ir *Brexit* tiesiskajām sekām, ciktāl viena māte, kas ir norādīta citā dalībvalstī izsniegtajā dzimšanas apliecībā, ir Apvienotās Karalistes pilsonē un otra māte ir Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonē, it īpaši, ņemot vērā, ka atteikums noformēt Bulgārijas bērna dzimšanas apliecību ir uzskatāms par dalībvalsts radītu šķērslī bērna personu apliecināša dokumenta izsniegšanai un tādējādi, attiecīgā gadījumā, apgrūtinā viņa kā Savienības pilsoņa tiesību pilnīgu īstenošanu?

- 4) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša: vai, pamatojoties uz Savienības tiesībām, it īpaši efektivitātes principu, kompetentajām valsts iestādēm ir pienākums atkāpties no dzimšanas apliecības noformēšanas parauga, kas ir piemērojamo valsts tiesību sastāvdaļa?"

29. 2020. gada 19. oktobrī Tiesas priekšsēdētājs apmierināja iesniedzējtiesas lūgumu piemērot šai lietai paātrināto prejudiciālā nolēmuma tiesvedību saskaņā ar Tiesas Reglamenta 105. panta 1. punktu.

30. Prasītāja pamatlietā, Vācijas, Spānijas, Itālijas, Ungārijas, Polijas un Slovākijas valdības, kā arī Eiropas Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus par prejudiciālajiem jautājumiem. 2021. gada 9. februāra tiesas sēdē piedalījās prasītāja pamatlietā, Bulgārijas, Spānijas, Itālijas, Ungārijas, Nīderlandes un Polijas valdības, kā arī Komisija.

V. Vērtējums

A. Par pamatlietas faktiskajām premisām un to ietekmi uz prejudiciālo jautājumu vērtējumu

31. Vispirms ir jānoskaidro dažas lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu faktiskās premisas, kuras tiesas sēdē ir apstrīdējusi Bulgārijas valdība, kā arī to, kā tās ietekmē prejudiciālo jautājumu vērtējumu.

32. Lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu iesniedzējtiesa vairākkārt apgalvo, ka netiekot apstrīdēts, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība atbilstoši Bulgārijas Konstitūcijas 25. panta 1. punktam. Saskaņā ar šo tiesību normu "Bulgārijas pilsonība ir jebkurai personai, kurai vismaz vienam no vecākiem ir Bulgārijas pilsonība". Šajā sakarā Bulgārijas valdība Tiesas sēdē apstiprināja, ka Bulgārijas pilsonība saskaņā ar minēto normu tiek iegūta automātiski, tas ir, nav nepieciešams neviena administratīvs akts, kas piešķirtu pilsonību.

33. Ņemot vērā, ka saskaņā ar Ģimenes kodeksa 60. panta 2. punktu bērna māte ir "sieviete, kas to dzemdējusi" (turpmāk tekstā – "bioloģiskā māte"), un ka tieši šīs informācijas trūkst pamatlietā, Bulgārijas valdība tiesas sēdē apstrīdēja iesniedzējtiesas apgalvojumu, ka neesot šaubu, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība. Citiem vārdiem sakot, Bulgārija neatzīst izcelšanos starp prasītāju pamatlietā un bērnu un līdz ar to neatzīst faktu, ka šim bērnam ir Bulgārijas pilsonība, balstoties tikai uz Spānijas dzimšanas apliecības uzrādīšanu.

34. Protams, Bulgārijas valdība ir arī uzsvērusi, ka, lai bērnam piešķirtu Bulgārijas pilsonību, pietiek ar to, ka prasītāja pamatlietā atzīst savu maternitāti atbilstoši Ģimenes kodeksa 64. pantam. Šāda iespēja neesot nedz rezervēta vīrietim heteroseksuālās attiecībās, nedz pakļauta pierādījumam par bioloģisku izcelšanos. Citiem vārdiem, pat ja prasītāja pamatlietā nebūtu bioloģiskā māte Ģimenes kodeksa 60. panta 2. punkta izpratnē, viņa varētu šādi iegūt bērna mātes statusu saskaņā ar Bulgārijas tiesībām (un kļūt par to, ko turpmāk sauksim par "likumīgo māti"). Taču atbilstoši Bulgārijas valdības paskaidrojumiem tam arī būtu tādas sekas, ka starp bērnu un viņa bioloģisko māti tiktu dzēsta jebkāda izcelšanās saikne saskaņā ar Bulgārijas tiesībām.

35. Šajā ziņā jāatgādina, ka sadarbības procedūrā, kas izveidota ar LESD 267. pantu, Tiesa nav pilnvarota apšaubīt faktu vērtējumu saskaņā ar piemērojamo valsts tiesisko regulējumu, ko veikusi iesniedzējtiesa⁶. Šādos apstākļos Tiesu principā saista pieņēmums, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība.

36. Taču – ņemot vērā acīmredzamo neskaidrību, kas ieskauj šo jautājumu, un nolūkā sniegt iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi – šī lieta ir jāizskata no divu pieņēmumu skatpunkta.

37. Pirmais ir pieņēmums, ka bērns nav ieguvis automātisku Bulgārijas pilsonību, jo prasītāja pamatlietā nav viņa bioloģiskā māte, un arīdzan nevar to iegūt nākotnē, jo prasītāja nevēlas atzīt arī savu maternitāti atbilstoši Ģimenes kodeksa 64. pantam. Otrais ir pieņēmums, ka bērns ir ieguvis šo pilsonību, jo prasītāja pamatlietā patiešām ir viņa bioloģiskā māte, vai arī varēs to iegūt, ja prasītāja atzīs savu maternitāti atbilstoši šī kodeksa 64. pantam.

38. Lai gan pirmajā pieņēmumā bērns nav Savienības pilsonis atbilstoši LESD 20. panta 1. punkta otrajam teikumam, tomēr ir jāuzsver, ka, neraugoties uz to, situācija pamatlietā ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Patiesībā šajā gadījumā rodas jautājums, vai Savienības pilsonē – prasītāja pamatlietā –, kas ir izmantojusi savas brīvas pārvietošanās tiesības un kļuvusi par bērna māti kopā ar savu laulāto atbilstoši citas dalībvalsts tiesībām, var pieprasīt savā izcelsmes dalībvalstī atzīt šo situāciju un šajā sakarā izsniegt dzimšanas apliecību, kurā abas sievietes ir norādītas kā minētā bērna vecāki. Pirmā un otrā prejudiciālā jautājuma formulējums faktiski neliedz izvērtēt tos no prasītājas pamatlietā skatpunkta, jo tie īpaši vai ekskluzīvi neattiecas tikai uz bērna brīvas pārvietošanās tiesībām.

39. Tāpat, runājot par otro pieņēmumu, jānorāda, ka prejudiciālie jautājumi nebūt nezaudē jēgu, ja prasītājas pamatlietā maternitāte (bioloģiskā vai likumīgā) būtu pierādīta. Protams, pirmā prejudiciālā jautājuma formulējums var radīt iespaidu, ka Bulgārijas dzimšanas apliecības izsniegšana ir atkarīga vienīgi no bērna (bioloģiskās) mātes identifikācijas. Taču realitātē pat prasītājas kā bērna mātes identifikācija nekādi nemainītu to, ka Bulgārijas iestādes nav noskaņotas izsniegt prasīto dzimšanas apliecību, kurā tāpat kā Spānijas dzimšanas apliecībā prasītāja pamatlietā un viņas laulātā būtu norādītas kā bērna mātes. Šo faktu Bulgārijas valdība apliecināja tiesas sēdē. Atteikums izsniegt prasīto dzimšanas apliecību turklāt bērnam padara *de facto* neiespējamu Bulgārijas personu apliecinošu dokumentu iegūšanu. Tādēļ joprojām paliek aktuāls jautājums par šīs situācijas atbilstību LESD 20. un 21. pantam un Hartas 7., 24. un 45. pantam.

40. Tādēļ, lai kā arī būtu, Tiesai būs jāsniedz atbilde uz jautājumu, vai Savienības tiesības uzliek dalībvalstij pienākumu dzimšanas apliecības izsniegšanas nolūkā atzīt bērna izcelšanos no precēta sieviešu pāra, kā tas ticis atzīts citas dalībvalsts izsniegtā valsts dokumentā, vai arī, tieši pretēji, šī pirmā dalībvalsts var brīvi izlemt par izcelšanos atbilstoši savām valsts tiesībām, ja tās paredz atzīt par māti tikai vienu sievieti⁷.

⁶ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:400, 15. punkts), kā arī 2017. gada 25. oktobris, *Polbud – Wykonawstwo* (C-106/16, EU:C:2017:804, 27. punkts).

⁷ Šis jautājums ir ļoti līdzīgs tam, kuru iesniedzējtiesa ir uzdevusi Tiesai lietā C-2/21 *Rzecznik Praw Obywatelskich*, kas minēta šo secinājumu 4. punktā. Šī lieta attiecas uz Polijas valstspiederīgās, kas precējusies ar irieti un kopā dzīvo Spānijā, bērnu. Šī dalībvalsts ir izsniegusi dzimšanas apliecību, kurā abas sievietes ir norādītas kā bērna mātes. Iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai Polijas administratīvās iestādes var atteikties pārrakstīt šo dzimšanas apliecību, kuras pārrakstīšana ir nepieciešama, lai ļautu šim bērnam iegūt Polijas personu apliecinošus dokumentus, pamatojoties uz to, ka Polijas tiesībās nav paredzēts vecāku statuss viendzimuma pāriem un ka šajā dzimšanas apliecībā kā vecāki ir norādītas viena dzimuma personas.

41. Jautājums par to, vai Bulgārijas iestādes var pieprasīt informāciju par bērna bioloģiskās mātes identitāti, ko iesniedzējtiesa izvirza pirmajā prejudiciālajā jautājumā, tātad nav neatkarīgs. Patiesībā, ja Bulgārijai ir jāatzīst bērna izcelšanās no divām sievietēm, kas Spānijas dzimšanas apliecībā norādītas kā mātes, tad bioloģiskās mātes identifikācija kļūst otršķirīga, jo Bulgārijas iestādēm jebkurā gadījumā būs pienākums ierakstīt abas sievietes kā mātes dzimšanas apliecībā. Turpretim, ja Bulgārija brīvi var noteikt izcelšanos atbilstoši savām valsts tiesībām, tas noteikti nozīmē, ka tā var uzskatīt tikai vienu no sievietēm par bērna māti – vai nu bioloģisko māti, vai to, kura atzinusi savu maternitāti.

B. Kādaļ pieejai jāseko

42. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, pirmais un otrais prejudiciālais jautājums, kas aprakstīts šo secinājumu 40. punktā, ir jāaplūko kopā. Šajā vērtējumā tiks atbildēts arī uz trešo prejudiciālo jautājumu, kas attiecas uz *Brexit* sekām uz situāciju pamatlietā.

43. Lai šādi atbildētu uz jautājumiem, pirmkārt, jāizvērtē, vai atteikums izsniegt prasīto dzimšanas apliecību katrā no pieņēmumiem, kas minēti iepriekš 37. punktā, proti, ka bērnam vai nu ir Bulgārijas pilsonība, vai nav, ir šķērslis LESD otrajā daļā minētajām tiesībām, it īpaši Savienības pilsoņu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties Savienības teritorijā saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu.

44. Otrkārt, jānoskaidro, vai var tikt pamatots iespējams šķērslis pārvietošanās brīvībai, it īpaši LES 4. panta 2. punkta kontekstā, kas garantē dalībvalstu nacionālās identitātes ievērošanu. Iesniedzējtiesa šim jautājumam detalizētāk pieskaras otrajā prejudiciālajā jautājumā. Šajā sakarā it īpaši būs jānosaka, vai atsaukšanās uz nacionālo identitāti prasa līdzsvarošanu ar citām interesēm, piemēram, Hartā iedibinātajām pamattiesībām, kas minētas pirmajā prejudiciālajā jautājumā, un kāda attiecīgā gadījumā ir pārbaudes Tiesā intensitāte.

45. Vispirms šāds vērtējums tiks veikts attiecībā uz pirmo pieņēmumu, kas minēts iepriekš 37. punktā, proti, to, ka bērnam nav Bulgārijas pilsonības. Šajā sakarā tiks atbildēts arī uz jautājumu, kas tiesas sēdē izvirzīts vismaz netieši, – vai Bulgārijai varētu eventuāli uzlikt pienākumu šīs lietas apstākļos piešķirt pilsonību prasītājas pamatlietā bērnam (C iedaļa).

46. Pēc tam tiks izvērtēts pieņēmums, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība (D iedaļa).

47. Visbeidzot, atbildot uz ceturto prejudiciālo jautājumu, sniegsu dažus praktiskus apsvērumus, lai palīdzētu iesniedzējtiesai īstenot piedāvāto risinājumu (E iedaļa).

C. Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu, pieņemot, ka bērnam nav Bulgārijas pilsonības

1. Par šķērslī Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvībai

a) Par šķērslī bērna tiesībām

48. Saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstīs, ievērojot Līgumos noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī to īstenošanai paredzētos pasākumus. Lai nodrošinātu praktisku šo tiesību

īstenošanu, dalībvalstīm ir pienākums saskaņā ar Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktu izsniegt saviem valstspiederīgajiem personas apliecību vai personu apliecinošu dokumentu atbilstoši to valsts tiesībām.

49. Attiecībā uz šo pēdējo pienākumu uzreiz jānorāda, ka Bulgārijas iestāžu kompetencē nav izsniegt personu apliecinošus dokumentus bērnam saskaņā ar minētās direktīvas 4. panta 3. punktu, ja šim bērnam nav Bulgārijas pilsonības.

50. Runājot par jautājumu, vai Bulgārijas iestādēm šīs lietas apstākļos varētu būt pienākums piešķirt bērnam Bulgārijas pilsonību, ir jāatgādina, no vienas puses, ka pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumu definēšana saskaņā ar starptautiskajām tiesībām ietilpst katras dalībvalsts pašas kompetencē⁸.

51. No otras puses, runājot par atrunu, ka dalībvalstīm, īstenojot šo kompetenci, ir jāievēro Savienības tiesības⁹, jāatgādina, ka tā tiek piemērota tikai tad, ja šīs kompetences īstenošana skar Savienības tiesību sistēmā piešķirtās un aizsargātās tiesības¹⁰. Citiem vārdiem sakot, tikai ierobežojot tiesības, ko piešķir Savienības pilsoņa statuss, akts, kurš nosaka dalībvalsts pilsonības iegūšanas vai zaudēšanas nosacījumus, var ietilpt Savienības tiesību piemērošanas jomā¹¹. Turpretim, ja persona nekad nav ieguvusi tiesības, ko piešķir Savienības pilsoņa statuss, šāds akts nevar uzreiz ierobežot šīs tiesības. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka šīs personas situācija ietilpst Savienības tiesību jomā "pēc savas dabas un savu seku dēļ"¹².

52. Šī iemesla dēļ, pieņemot, ka bērns nav ieguvis automātisku Bulgārijas pilsonību, nebūtu iespējams pārbaudīt, vai no bērna skatpunkta Bulgārijas Republikai varētu būt pienākums piešķirt viņam pilsonību saskaņā ar LESD 20. un 21. pantu¹³.

53. Katrā ziņā šajā kontekstā jāuzsver, ka Spānijas valdība tiesas sēdē apliecināja, ka gadījumā, ja bērns nevarētu pretendēt nedz uz Bulgārijas, nedz uz Apvienotās Karalistes pilsonību¹⁴, bērnam būtu tiesības pieprasīt Spānijas pilsonību saskaņā ar Spānijas Civilt kodeksa 17. pantu. Tādēļ nepastāv risks, ka bērns varētu kļūt par bezvalstnieku.

54. Līdz ar to, pieņemot, ka bērnam nav Bulgārijas pilsonības, viņam nav tiesību, kuras izriet no Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punkta, kā arī LESD 20. un 21. panta un kuras attiecas vienīgi uz Savienības pilsoņiem. Tādēļ Bulgārijas iestāžu atteikums izsniegt bērnam Bulgārijas dzimšanas apliecību, kurā tāpat kā Spānijas dzimšanas apliecībā prasītāja pamatlietā un viņas laulātā būtu norādītas kā bērna mātes, kā arī atteikums izsniegt šim bērnam Bulgārijas personu apliecinošus dokumentus nevar pārkāpt šīs tiesības.

⁸ Spriedumi, 1992. gada 7. jūlijs, *Micheletti* u.c. (C-369/90, EU:C:1992:295, 10. punkts); 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 39. punkts), kā arī 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189, 30. punkts).

⁹ Spriedumi, 1992. gada 7. jūlijs, *Micheletti* u.c. (C-369/90, EU:C:1992:295, 10. punkts); 2001. gada 20. februāris, *Kaur* (C-192/99, EU:C:2001:106, 19. punkts); 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 45. punkts), kā arī 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189, 32. punkts).

¹⁰ Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 48. punkts).

¹¹ Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 48. punkts), kā arī 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189, 32. punkts).

¹² Skat. spriedumu, 2001. gada 20. februāris, *Kaur* (C-192/99, EU:C:2001:106, 25. punkts), kā arī 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 42. un 49. punkts).

¹³ Attiecībā uz to, vai šādu pienākumu varētu radīt prasītājas pamatlietā Savienības pilsoņa statuss un no tā izrietošās tiesības, skat. turpmāk šo secinājumu 65. un 133. punktu.

¹⁴ Šķiet, ka Lielbritānijas iestādes pēc tam, kad *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa) nodeva lietu Tiesai, atteicās atzīt bērnam Lielbritānijas pilsonību atbilstoši *British Nationality Act 1981*, jo māte, kura ir Lielbritānijas valstspiederīgā un dzimusi Gibraltārā no vecāka, kas ir Lielbritānijas pilsonis, nevar nodot savu pilsonību bērnam, ja tas ir dzimis ārpus Apvienotās Karalistes teritorijas.

b) Par šķērsli prasītājas pamatlietā tiesībām

55. Jāatgādina, ka šeit izskatītajā pieņemumā prasītāja pamatlietā nav bērna bioloģiskā māte un nevēlas atzīt maternitāti atbilstoši Ģimenes kodeksa 64. pantam¹⁵.

56. Tomēr atteikums izsniegt prasīto dzimšanas apliecību varētu būt šķērslis viņas tiesībām brīvi pārvietoties, jo viņa ir likumīgi ieguvusi šī bērna mātes statusu saskaņā ar Spānijas tiesībām.

57. Dzimšanas apliecība ataino personas izcelšanos, kā to noteikušas kompetentās iestādes. Šādā rakursā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, kā arī no Bulgārijas valdības tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka Spānijas dzimšanas apliecības transkripcijas praktiskās sekas būtu tādas, ka prasītājai pamatlietā un viņas laulātajai tiktu piešķirts mātes statuss. Un pretēji – ja viena no abām sievietēm nav minēta šajā dokumentā, tad viņa netiks uzskatīta par bērna māti Bulgārijas ģimenes tiesību izpratnē.

58. Šajā ziņā, protams, ir taisnība, ka Savienības tiesības šābrīža attīstības stadijā neregulē noteikumus par personas civilstāvokļa noteikšanu¹⁶ un, precīzāk, par izcelšanos. Tomēr tas nenozīmē, ka valsts pasākums, kas pieņemts šajā jomā, nevar būt šķērslis Līgumos garantētajām tiesībām un brīvībām. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja kāda situācija ietilpst Līgumu materiālajā piemērošanas jomā, tad dalībvalstīm ir jāīsteno sava kompetence, ievērojot Savienības tiesības¹⁷.

59. Nav nekādu šaubu, ka prasītājas pamatlietā, kura ir Bulgārijas valstspiederīgā, kas dzīvo Spānijā, situācija ietilpst LESD 21. panta 1. punkta piemērošanas jomā un ka viņa var atsaukties uz tiesībām, kas no šī panta izriet arī attiecībā uz viņas izcelsmes valsti¹⁸. Šajā sakarā jāatgādina, ka jebkurš valsts pasākums, kas Savienības pilsoņiem var kavēt vai padarīt mazāk pievilcīgu brīvas pārvietošanās tiesību īstenošanu, var būt šķērslis pilsoņu pārvietošanās brīvībai¹⁹.

60. Turklāt Tiesa jau ir spriedusi, ka tiesības, kas dalībvalstu valstspiederīgajiem atzītas LESD 21. panta 1. punktā, ietver tiesības uz normālu ģimenes dzīvi gan uzņēmējā dalībvalstī, gan dalībvalstī, kuras pilsonība viņiem ir, kad viņi atgriežas šajā dalībvalstī, viņu ģimenes locekļiem esot viņiem līdzās²⁰.

61. Šajā kontekstā Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka "ģimenes locekļi" katrā ziņā ir tie, kas minēti Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punktā²¹. Šajā tiesību normā ir minēts tostarp Savienības pilsoņa "laulātais" (šā punkta a) apakšpunkts) un viņa "tiešie pēcnācēji" (šā punkta c) apakšpunkts). Ja Savienības pilsoņa tā paša dzimuma dzīvesbiedrs, ar kuru viņš noslēdzis likumīgu laulību atbilstoši kādas dalībvalsts tiesību aktiem, netiktu kvalificēts kā "ģimenes

¹⁵ Skat. šo secinājumu 37. punktu.

¹⁶ Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 25. punkts); 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin* un *Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 16. punkts), un 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 37. punkts).

¹⁷ Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 25. un 26. punkts); 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin* un *Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 16. punkts); 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 32. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 38. punkts).

¹⁸ Spriedumi, 2013. gada 18. jūlijs, *Prinz* un *Seeberger* (C-523/11 un C-585/11, EU:C:2013:524, 23. punkts); 2017. gada 14. novembris, *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:862, 51. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 31. punkts).

¹⁹ Spriedumi, 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn* un *Wardyn* (C-391/09, EU:C:2011:291, 70. punkts); 2017. gada 18. jūlijs, *Erzberger* (C-566/15, EU:C:2017:562, 33. punkts); 2019. gada 13. jūnijs, *TopFit* un *Biffi* (C-22/18, EU:C:2019:497, 47. punkts), un 2019. gada 10. oktobris, *Krah* (C-703/17, EU:C:2019:850, 41. punkts).

²⁰ Spriedumi, 1992. gada 7. jūlijs, *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296, 21. un nākamie punkti); 2017. gada 14. novembris, *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:862, 52. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 32. punkts).

²¹ Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 33. punkts).

loceklis" tādēļ, ka citā dalībvalstī šāda iespēja nav paredzēta, rastos risks, ka tiesības, kas izriet no LESD 21. panta 1. punkta, atšķirtos dažādās dalībvalstīs atkarībā no to valsts tiesību normām²². Tā paša iemesla dēļ Tiesa ir uzskatījusi, ka "tiešā pēcnācēja" jēdziens visā Savienībā ir jāinterpretē vienveidīgi²³. Šajā gadījumā ir skaidrs, ka gan prasītāja pamatlietā, gan viņas laulātā ir likumīgi ieguvušas bērna vecāku statusu saskaņā ar Spānijas tiesībām²⁴ un ka viņas turklāt dzīvo faktisku ģimenes dzīvi ar savu meitu Spānijā.

62. Šo Spānijā noslēgto radniecības saišu neatzīšana radītu nopietnus šķēršļus ģimenes dzīvei Bulgārijā. Ģimenes locekļa statuss ir pamatā daudzām tiesībām un pienākumiem, kas izriet reizē no Savienības tiesībām un no valsts tiesībām. Minot tikai dažus piemērus, var sākt ar nenoteiktību, kas ieskauj bērna uzturēšanās tiesības Bulgārijā, pēc tam – šķēršļiem aizgādības un sociālā nodrošinājuma jomā, šim atteikumam būtu sekas arī laulības un mantojuma lietās. Šādos apstākļos nav nekādu šaubu, ka Spānijā noslēgto radniecības saišu neatzīšana varētu atturēt prasītāju pamatlietā no atgriešanās savā izcelsmes valstī.

63. Protams, kā izklāstīts iepriekš 34. punktā, pat ja prasītāja pamatlietā nav bērna bioloģiskā māte, viņa varētu atzīt savu maternitāti atbilstoši Ģimenes kodeksa 64. pantam. Tomēr maternitātes atzīšana obligāti nozīmē citas sievietes, it īpaši viņas laulātās, neatzīšanu par māti²⁵.

64. Tātad tas kavētu prasītāju pamatlietā atgriešanās gadījumā Bulgārijā turpināt ģimenes dzīvi, kas tai bijusi Spānijā. Konkrēti, viņai vienai pašai būtu jāuzņemas visi vecāku pienākumi, kas prasa vecāka statusa pierādījumu, vai nu tā būtu pieteikšanās skolā, vai arī medicīniska rakstura lēmumi vai jebkādi administratīvi jautājumi bērna interesēs, jo viņas laulātā būtu izslēgta no mātes statusa. Turklāt no šāda skatpunkta šī pēdējā minētā, kura arī ir likumīgi ieguvusi mātes statusu un līdz ar to bērna aizgādības tiesības pāra dzīvesvietas dalībvalstī, proti, Spānijā, varētu iebilst pret bērna atgriešanos Bulgārijā. Tas arīdzan varētu atturēt prasītāju pamatlietā no atgriešanās savā izcelsmes valstī.

65. Turpretim tas, ka bērnam netiktu piešķirta Bulgārijas pilsonība, pats par sevi neradītu šķērslī prasītājas pamatlietā tiesībām uz brīvu pārvietošanos. Patiesībā, kamēr vien Spānijā noslēgtās ģimenes saites tiek ievērotas un atzītas, piemērojot Savienības tiesību normas brīvas pārvietošanās jomā²⁶, tikai tas vien, ka Savienības pilsones bērnam netiek piešķirta dalībvalsts pilsonība šo saišu dēļ, nevar kavēt šīs Savienības pilsones brīvu pārvietošanos. Kā tika minēts iepriekš, dalībvalstīm principā ir brīvība definēt pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumus²⁷. Saskaņā ar Savienības tiesībām tām tostarp nav pienākuma piešķirt pilsonību savu pilsoņu tiešajiem pēcnācējiem. Šo apsvērumu ilustrē pati Direktīvas 2004/38 esamība, kuras mērķis tieši ir garantēt Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos kopā ar viņu ģimenes locekļiem, tajā skaitā viņu tiešajiem pēcnācējiem, kas ir *trešo valstu valstspiederīgie*.

²² Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman u.c.* (C-673/16, EU:C:2018:385, 39. punkts).

²³ Spriedums, 2019. gada 26. marts, *SM* (Bērnus, kuram piemērota Alžīrijas *kafala* sistēma) (C-129/18, EU:C:2019:248, 50. punkts).

²⁴ Šeit balstos uz premisu, ko tiesas sēdē apstiprināja Spānijas valdība, ka izcelšanās noteikšana atbilstoši Spānijas privātajām starptautiskajām tiesībām ir saistīta ar bērna pastāvīgo dzīvesvietu, proti, ar Spānijas tiesībām, kuras paredz vecāka statusu bērna bioloģiskās mātes laulātajai. Pretēji lietai, kurā pasludināts 2010. gada 22. decembra spriedums *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 62. un 63. punkts), citā dalībvalstī iegūta statusa likumība nerada šaubas.

²⁵ Skat. šo secinājumu 34. punktu.

²⁶ Šajā ziņā skat. it īpaši turpmāk 102. un nākamos punktus.

²⁷ Skat. šo secinājumu 50. punktu.

c) Pagaidu secinājumi

66. Pieņemot, ka bērnam nav Bulgārijas pilsonības, viņš nevar atsaukties nedz uz tiesībām, kas izriet no Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punkta, nedz uz tām, kas izriet no LESD 20. un 21. panta. Šis pēdējās minētās tiesību normas viņam nepiešķir arī tiesības pieprasīt Bulgārijas pilsonības piešķiršanu.

67. Tomēr šajā pašā pieņēmumā Bulgārijas iestāžu atteikums izsniegt Bulgārijas dzimšanas apliecību, kurā tāpat kā Spānijas iestāžu izsniegtajā dzimšanas apliecībā prasītāja pamatlietā un viņas laulātā būtu norādītas kā bērna vecāki, ir šķērslis prasītājas pamatlietā tiesībām saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu.

2. Par šķēršļa prasītājas pamatlietā tiesībām uz brīvu pārvietošanos pamatojumu

68. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru personu pārvietošanās brīvības ierobežošana var tikt attaisnota, ja tā ir pamatota ar objektīviem apsvērumiem un ir samērīga ar valsts tiesībās legītīmi izvirzīto mērķi²⁸.

69. Šajā gadījumā Bulgārijas iestādes apgalvo, ka precēta viendzimuma pāra kā bērna vecāku ierakstīšana dzimšanas apliecībā apdraudētu Bulgārijas Republikas nacionālo identitāti LESD 4. panta 2. punkta izpratnē. Tādēļ vispirms ir jāpārbauda, vai Bulgārija šajā kontekstā var atsaukties uz tās nacionālās identitātes apdraudējumu LESD 4. panta 2. punkta izpratnē (par to a) iedaļā). Apstiprinošas atbildes gadījumā pēc tam ir jāpārbauda, kādas ir šādas atsaukšanās tiesiskās sekas, it īpaši attiecībā uz Tiesā veiktās pārbaudes intensitāti (par to b) iedaļā), un visbeidzot jāveic konkrētā gadījuma izvērtējums (par to c) iedaļā).

a) Par nacionālās identitātes jēdzienu LESD 4. panta 2. punkta izpratnē

70. Saskaņā ar LESD 4. panta 2. punktu Savienība respektē nacionālo identitāti, kas raksturīga dalībvalstu politiskajām un konstitucionālajām pamatstrukturām. Šis ierobežojums ar politiskajām un konstitucionālajām pamatstrukturām ilustrē to, ka LESD 4. panta 2. punktā nav vienkārši atsauce uz dalībvalstu konstitucionālo tiesību koncepcijām, bet ka ar to tiek ieviests autonomas Savienības tiesību jēdziens, kurš ir jāinterpretē Tiesai. Taču šī jēdziena precīzais saturs var būt atšķirīgs dažādās dalībvalstīs, un tā būtības dēļ to nav iespējams noteikt, ņemot vērā koncepcijas, kādas dalībvalstīm ir par savu nacionālo identitāti.

71. Šajā ziņā Savienības pienākumu respektēt dalībvalstu nacionālo identitāti faktiski var saprast kā pienākumu respektēt koncepciju daudzveidību un līdz ar to atšķirības, kas piemīt katrai dalībvalstij²⁹. Tādējādi nacionālā identitāte nodrošina Savienības devīzi, kas pirmo reizi ir minēta Līguma par Eiropas Konstitūciju projekta (turpmāk tekstā – "Konstitucionālais līgums")³⁰ I-8. pantā, proti, "Vienoti dažādībā".

72. Šī iemesla dēļ nacionālās identitātes jēdzienu Savienības līmenī nedrīkst interpretēt abstrakti.

²⁸ Spriedumi, 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 81. punkts); 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 48. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 41. punkts).

²⁹ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 91. un 92. punkts), kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 73. punkts).

³⁰ OV 2004, C 310, 1. lpp.

73. Faktiski LES 4. panta 2. punkta interpretācijas izejas punkts ir iesniedzējtiesas un iesaistītās dalībvalsts, kurai šajā ziņā ir plaša novērtējuma brīvība³¹, norādes³². Tomēr šo brīvību ierobežo lojālas sadarbības pienākums, kas ierakstīts šīs pašas tiesību normas 3. punktā³³. Turklāt saskaņā ar LES 4. panta 2. punktu ir iespējams aizsargāt tikai tādu nacionālās identitātes koncepciju, kas atbilst Savienības pamatvērtībām, kuras minētas it īpaši LES 2. pantā³⁴.

74. Šajā gadījumā, pēc iesniedzējtiesas domām, Bulgārijas nacionālās identitātes apdraudējums slēpjas faktā, ka prasītā dzimšanas apliecība atšķiras no tradicionālās ģimenes koncepcijas, kas minēta Bulgārijas Konstitūcijas 46. panta 1. punktā un juridiskā ziņā veido ģimenes un mantojuma tiesību pamatu, kā arī vienu no Bulgārijas sabiedrības pamatvērtībām. Šī koncepcija noteikti nozīmē to, ka bērnam var būt tikai viena māte (un viens tēvs).

75. Pašlaik Savienībā nepastāv vienots viedoklis par sākotnējiem nosacījumiem piekļuvei ģimenes tiesību pamatinstitūtiem. Ģimenes saites, kas ir šīs jomas pamatā, definē valstu tiesību normas par laulību (vai laulības šķiršanu) un par izcelšanos (vai pat bērna ieņemšanu). Piemēram, attiecībā uz laulības šķiršanu, izstrādājot regulu par šim institūtam piemērojamo likumu, tika konstatētas nepārvaramas konceptuālas atšķirības, kas noveda pie Komisijas legislatīvās iniciatīvas neizdošanās un ciešākas sadarbības īstenošanas tās vietā³⁵. Attiecībā uz laulību tikai trīspadsmit no 27 Savienības dalībvalstīm patlaban ir atvērušas šo institūtu viendzimuma pāriem³⁶. Turklāt tikai daļa no šīm trīspadsmit dalībvalstīm ir paredzējusi "automātisku" vecāku statusu bērna bioloģiskās mātes laulātajai³⁷. Šo atšķirību dēļ Regulā 2016/1191, ar kuru tiek vienkāršotas dažu tādu publisko dokumentu uzrādīšanas prasības, kuri citastarp apliecina dzimšanu, laulību, laulības šķiršanu un vecāku statusu [izcelšanos], vairākkārt ir atkārtots, ka šī regula negroza nedz materiālās tiesības šajā jomā, nedz pienākumu atzīt tiesiskās sekas, kas saistītas ar šādu dokumentu³⁸.

76. Šādā kontekstā Tiesa jau ir netieši atzinusi, ka tiesību normas, kas regulē laulību, ir nacionālās identitātes daļa saskaņā ar LES 4. panta 2. punktu³⁹.

77. Par iemeslu tam ir fakts, ka ģimenes tiesības ir īpaši sensitīva joma, ko raksturo koncepciju un vērtību daudzveidība dalībvalstu un to veidojošo sabiedrību līmenī. Ģimenes tiesības – vai nu uz tradicionālām, vai "modernākām" vērtībām balstītas – ir valsts paštēla izpausme gan politiskā, gan sociālā aspektā. Tās var būt balstītas reliģiskās idejās vai iezīmēt valsts novēršanos no šīm idejām. No šāda skatpunkta tās tik un tā ir nacionālās identitātes izpausme, kas raksturīga politiskajām un konstitucionālajām pamatstrukturām.

³¹ Par sabiedriskās kārtības definīciju skat. spriedumus, 1974. gada 4. decembris, *van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133, 18. punkts); 2004. gada 14. oktobris, *Omega* (C-36/02, EU:C:2004:614, 31. punkts); 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 87. punkts), kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 68. punkts).

³² Skat. spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Torresi* (C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:2088, 58. punkts).

³³ Šajā ziņā skat. ģenerālvokāta M. Vatelē [*M. Wathelet*] secinājumus lietā *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:2, 40. punkts).

³⁴ Šajā nozīmē skat. ģenerālvokāta P. Krusa Viljalona [*P. Cruz Villalón*] secinājumus lietā *Gauweiler* u.c. (C-62/14, EU:C:2015:7, 61. punkts), kā arī spriedumu, 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 89. punkts).

³⁵ Skat. Padomes Regulas (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (OV 2010, L 343, 10. lpp.), 5. apsvērumu.

³⁶ Proti, Beļģijas Karaliste, Dānijas Karaliste, Vācijas Federatīvā Republika, Īrija, Spānijas Karaliste, Francijas Republika, Luksemburgas Lielhercogiste, Maltas Republika, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika, Portugāles Republika, Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste.

³⁷ Saskaņā ar manu izpēti tā ir Beļģijas Karaliste, Dānijas Karaliste, Spānijas Karaliste, Nīderlandes Karaliste, Austrijas Republika, Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste. Taču lielākajā daļā šo valstu šī iespēja pastāv vienīgi mākslīgās apaugļošanas gadījumā, kurai ir piekritusi bioloģiskās mātes laulātā.

³⁸ Skat. it īpaši Regulas 2016/1191 7. un 18. apsvērumu, kā arī 2. panta 4. punktu.

³⁹ Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 42. un 43. punkts).

78. Turklāt normām, kas definē ģimenes saites, ir noteicoša nozīme vispārīgas valsts kopienas funkcionēšanā⁴⁰. Piemēram, ja valsts šajā ziņā piemēro *ius sanguinis*, tad personas izcelšanās nosaka tās pilsonību un arī personas piederību pie konkrētas valsts.

79. Juridiskā ziņā definīcija, kas ir ģimene vai kāds no tās locekļiem, tādējādi skar sabiedrības pamatstruktūras. Tādēļ šī definīcija var ietilpt dalībvalsts nacionālajā identitātē LES 4. panta 2. punkta izpratnē.

b) Par atsaukšanās uz nacionālo identitāti LES 4. panta 2. punkta izpratnē tiesiskajām sekām

80. Tagad, kad ir pierādīts, ka ģimenes saišu definīcija var būt dalībvalstu nacionālās identitātes daļa, ir jāpārbauda, kā tas ietekmē iespēju pamatot dalībvalsts iestāžu atteikumu atzīt citā dalībvalstī pieņemtu ģimenes saišu definīciju. Šajā sakarā iesniedzējtiesa otrajā prejudiciālajā jautājumā it īpaši jautā Tiesai, vai atsaukšanās uz nacionālo identitāti LES 4. panta 2. punkta izpratnē prasa līdzsvarošanu ar citām interesēm, kas izriet no Savienības tiesībām, it īpaši ar Hartā garantētajām pamattiesībām.

81. Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms ir jāpievēršas nacionālās identitātes aizsardzības klauzulas raksturam un mērķim (par to 1) apakšiedaļā), pēc tam izdarot secinājumus par atsaukšanās uz šo klauzulu tiesiskajām sekām (par to 2) apakšiedaļā).

1) Par nacionālās identitātes aizsardzības klauzulas raksturu un mērķi

82. Pretēji tam, ko pirmšķietami piedāvā Tiesas šābrīža judikatūra šajā jomā⁴¹, LES 4. panta 2. punktā minētā nacionālā identitāte nav vienkārši viens no leģitīmiem mērķiem, kuru var ņemt vērā, izvērtējot iespējamu pārvietošanās brīvības tiesību ierobežojuma pamatojumu.

83. Patiesībā šīs normas lasījums LES 4. panta un citu I sadaļas normu kontekstā atklāj, ka šim jēdzienam ir arī vertikālā dimensija, proti, ka Līgumi tam piešķir lomu kompetenču sadalījumā starp Savienību un dalībvalstīm.

84. Šajā ziņā jāatgādina, ka viens no galvenajiem Lisabonas līguma mērķiem bija skaidrāks kompetenču sadalījums starp Savienību un dalībvalstīm. Šajā kontekstā Konstitucionālais līgums iezīmēja pāreju no nacionālās identitātes aizsardzības klauzulas uz saistošu principu, kas skar kompetenču sadalījumu. Tas ir redzams jau Konstitucionālā līguma I-5. panta, no kura iedvesma ir rasta pašreizējā LES 4. pantā, nosaukumā, kura formulējums ir "Attiecības starp Savienību un dalībvalstīm". Salīdzinājumam – tiesību norma par nacionālo identitāti, kas tika ieviesta ar Māstrihtas līgumu, vispirms bija LES līguma F panta 1. punktā⁴², pēc tam LES 6. panta 3. punktā, kurš attiecas uz Savienības vērtībām un principiem⁴³.

⁴⁰ *Bundesverfassungsgericht* (Federālā konstitucionālā tiesa, Vācija) savā spriedumā *Lissabon* uzskatīja, ka ģimenes tiesības ietilpst jomā, kas ir īpaši sensitīva attiecībā uz konstitucionālas valsts demokrātiskās pašnoteikšanās spējam, un no tā izriet, ka Eiropas Savienības darbībai jābūt ierobežotai ar stingru minimumu, kas nepieciešams pārrobežu situāciju koordinācijai (skat. spriedumu, 2009. gada 30. jūnijs, *Lissabon*, DE:BVerfG:2009:es20090630.2bve000208, 251. un 252. punkts).

⁴¹ Skat. it īpaši spriedumus, 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 83. un 84. punkts); 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn* un *Wardyn* (C-391/09, EU:C:2011:291, 86. un 87. punkts); 2013. gada 16. aprīlis, *Las* (C-202/11, EU:C:2013:239, 26. un 27. punkts); 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 65. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 43. un nākamie punkti).

⁴² Skat. konsolidēto versiju (OV 1992, C 224, 1. lpp.).

⁴³ Skat. Nicas līguma konsolidēto versiju (OV 2002, C 325, 1. lpp.).

85. Šo interpretāciju pamato arī abi pārējie pašreizējā LES 4. panta punkti. Lojālas sadarbības principa klauzulai, kas jau bija saistīta ar nacionālās identitātes aizsardzību Konstitucionālā līguma I-5. panta 2. punktā, tagad ir pievienots LES 4. panta 1. punkts. Tajā ir noteikts [kompetences] piešķiršanas princips, tādējādi skaidri iedibinot šīs normas saistību ar kompetenču sadali starp Savienību un dalībvalstīm. Tāpat arī LES 4. panta 2. punktā, kurā līdzīgi kā paraugā no Konstitucionālā līguma ir minēti dažādu tādu jomu piemēri, kuras var būt saistītas ar nacionālo identitāti, tostarp valsts drošība, tagad ir ietverts papildu secinājums, ka tā "paliek vienīgi katras dalībvalsts atbildībā".

86. Šī attīstība ilustrē to, ka LES 4. panta 2. punktā minētā nacionālā identitāte tika iecerēta, lai ierobežotu Savienības tiesību ietekmi jomās, kas dalībvalstīs uzskatāmas par būtiskām, un nevis tikai kā Savienības vērtība, kas jālīdzsvaro ar citām tāda paša līmeņa interesēm.

87. Tas atbilst nacionālās identitātes mērķim – saglabāt politiskajās un konstitucionālajās pamatstruktūrās īpašo pieeju, kas raksturīga katrai dalībvalstij⁴⁴.

88. Turklāt vienīgi šīs nacionālās identitātes aizsardzības klauzulas mērķis varētu izskaidrot, kādēļ LES 4. panta 2. punkta norma tika sašaurināta salīdzinājumā ar agrāko Māstrihtas līguma normu⁴⁵, ierobežojot nacionālās identitātes piemērošanas jomu tikai ar politiskajām un konstitucionālajām pamatstruktūrām. Patiesībā, ja nacionālā identitāte būtu vienkārši viena no interesēm, uz ko var atsaukties, lai pamatotu atkāpi no Savienības tiesībām, šim ierobežojumam nebūtu nekādas jēgas un turklāt tas nonāktu pretrunā Tiesas judikatūrai. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai pamatotu to tiesību ierobežošanu, kuras izriet no Savienības tiesībām, parasti var atsaukties uz *jebkuru* leģitīmu interesi, nevis tikai to interesi, kas ir raksturīga dalībvalstu politiskajām un konstitucionālajām pamatstruktūrām⁴⁶.

2) Par pārbaudes Tiesā intensitāti

89. No Tiesas prakses var secināt, ka tādu valsts pasākumu pārbaudes intensitāte, kuri ierobežo pamatbrīvības, parasti ir atkarīga no attiecīgās jomas saskaņošanas apjoma. Ciktāl kāda joma (vēl) nav saskaņota Savienības līmenī vai arī ietilpst dalībvalstu kompetencē, Tiesa dalībvalstīm piešķir paplašinātu novērtējuma brīvību⁴⁷.

90. Tā kā pienākuma respektēt nacionālo identitāti LES 4. panta 2. punkta izpratnē mērķis tādā ir saglabāt katrai dalībvalstij raksturīgās politiskās un konstitucionālās pamatstruktūras un tādējādi tas iezīmē Savienības integratīvās darbības robežas, no tā izriet, ka Tiesa var veikt tikai ierobežotu pārbaudi attiecībā uz pasākumiem, ko dalībvalsts pieņēmusi, lai aizsargātu savu nacionālo identitāti. Turpretim šo pasākumu samērīguma pārbaude padarītu nacionālo identitāti par vienkāršu leģitīmu mērķi⁴⁸.

⁴⁴ Skat. šo secinājumu 71. punktu.

⁴⁵ Kurā bija vienkārši paredzēts, ka "Savienība respektē dalībvalstu nacionālo identitāti".

⁴⁶ Skat. spriedumus, 1979. gada 20. februāris, *Rewe-Zentral* (120/78, EU:C:1979:42, 14. punkts); 2004. gada 14. decembris, Komisija/Vācija (C-463/01, EU:C:2004:797, 75. punkts), kā arī 2019. gada 10. oktobris, *Krah* (C-703/17, EU:C:2019:850, 55. punkts).

⁴⁷ Skat., piemēram, spriedumus, 1997. gada 9. decembris, Komisija/Francija (C-265/95, EU:C:1997:595, 33. un 34. punkts); 2008. gada 11. septembris, Komisija/Vācija (C-141/07, EU:C:2008:492, 46. punkts), kā arī 2009. gada 8. septembris, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional un Bwin International* (C-42/07, EU:C:2009:519, 69. punkts).

⁴⁸ Šajā ziņā skat. it īpaši šo secinājumu 86. un 88. punktu.

91. Tas izskaidro faktu, kādēļ visi tiesvedības Tiesā dalībnieki, tomēr izņemot Spānijas valdību un prasītāju pamatlietā, piekrita viedoklim, ka Bulgārijas Republikai nav pienākuma atzīt tādu izcelšanos, kāda norādīta Spānijas dzimšanas apliecībā, nolūkā piemērot Bulgārijas ģimenes un mantojuma tiesības, jo izcelšanās noteikšana ģimenes tiesību izpratnē ietilpst vienīgi dalībvalstu kompetencē. Tātad šie dalībnieki vismaz netieši ir uzskatījuši, ka šo kompetenci nevar likt apšaubīt apsvērumi par prasītājas pamatlietā un viņas meitas tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi saskaņā ar Hartas 7. pantu vai par bērna interešu prioritāti, kas paredzēta Hartas 24. panta 2. punktā.

92. Taču, lai izvairītos no tā, ka LES 4. panta 2. punkta piemērošana sadurtos ar Savienības tiesību pārākuma principu, šādu ierobežotu pārbaudi nevar piemērot jebkurai nacionālās identitātes izpausmei, bet vienīgi attiecīgās nacionālās identitātes pamatizpausmei⁴⁹.

93. Lietās, kurās līdz šim ir ticis aplūkots jautājums par nacionālās identitātes aizsardzību, runa nav bijusi par koncepcijas, kuru attiecīgā dalībvalsts ir vēlējusies aizsargāt kā savu nacionālo identitāti, pamatizpausmi. Lielākās daļas šo lietu priekšmets ir bijis Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvības ierobežojumi, kas radušies atteikuma dēļ atzīt personvārdu, kuru viņi pieņēmuši citā dalībvalstī. Protams, Tiesa secināja, ka aristokrātijas atcelšana, valsts valodas aizsardzība vai valsts iekārta republikas formā, kas attiecīgi izvirzītas kā pamatojums šādam atteikumam, varēja būt nacionālās identitātes daļa LES 4. panta 2. punkta izpratnē⁵⁰. Tomēr jāuzsver, ka pienākums pārrakstīt vai atzīt personvārdu parasti neskar šo mērķu būtību. Šī iemesla dēļ Tiesa vērtēja attiecīgās dalībvalsts izvirzīto pamatojumu kā leģitīmu mērķi, kas var pamatot šādu ierobežojumu⁵¹.

94. Lai ilustrētu šo nošķirumu, ir jānorāda, ka pienākums atzīt titulu vai dižciltības elementu par personvārda sastāvdaļu – kas tika aplūkots lietās *Sayn-Wittgenstein* un *Bogendorff von Wolffersdorff* – neapšaubā aristokrātijas atcelšanu vai valsts iekārtu republikas formā, ciktāl no tā neizriet nekādas privilēģijas. Līdzīgi lietā *Coman* Tiesa nosprieda, ka pienākums atzīt laulības starp viena dzimuma personām, kas noslēgtas citā dalībvalstī atbilstoši tās tiesībām, ar vienīgo mērķi piešķirt atvasinātās uzturēšanās tiesības trešās valsts valstspiederīgajam neapdraud laulību institūtu, kas ietilpst vienīgi dalībvalstu kompetencē. Tas tādēļ, ka šādas laulības atzīšana ar vienīgo mērķi piešķirt uzturēšanās tiesības nenozīmē, ka šai dalībvalstij būtu jāparedz savās valsts tiesībās laulību starp viena dzimuma personām institūts. Tādēļ šāds atzīšanas pienākums ar vienīgo mērķi īstenot tiesības, kas Savienības pilsoņiem izriet no Savienības tiesībām, nav pretrunā attiecīgās dalībvalsts nacionālajai identitātei⁵².

95. Citādi ir tad, ja darbība, kas prasīta, balstoties uz Savienības tiesībām, patiešām var mainīt valsts institūtu vai koncepciju, tādējādi iejaucoties dalībvalstu ekskluzīvajā kompetencē attiecīgajā jomā. Tā var būt it īpaši gadījumā, ja runa ir par normām, kas veido koncepcijas, kuru dalībvalsts vēlas aizsargāt kā savu nacionālo identitāti, pašu būtību.

⁴⁹ Skat. it īpaši spriedumu, 1970. gada 17. decembris, *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, EU:C:1970:114, 3. punkts).

⁵⁰ Skat. spriedumus, 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 83., 88. un 92. punkts); 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn* un *Wardyn* (C-391/09, EU:C:2011:291, 86. un 87. punkts), kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 73. punkts).

⁵¹ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 82. punktu, kā arī 41. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

⁵² Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 45. un 46. punkts).

96. Attiecībā uz šādu nacionālās identitātes pamatizpausmi pārbaudes intensitātes ierobežojums ir nepieciešams, lai saglabātu materiālās kompetences nozares, kas dalībvalstīm rezervētas Savienības tiesību piemērošanas jomā⁵³.

97. Šī lieta lieliski ilustrē šo nepieciešamību.

98. Tā kā Savienībai nav kompetences šajā jomā, tad valstu ģimenes tiesības principā nav pakļautas pārbaudei Hartas kontekstā, jo dalībvalstis šajā jomā neīsteno Savienības tiesības Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. Ņemot vērā šīs jomas īpaši sensitīvo raksturu un būtisko nozīmi, tā var ietilpt pat nacionālajā identitātē LES 4. panta 2. punkta izpratnē, un tas nozīmē, kas Savienība respektē vērtību un koncepciju atšķirības⁵⁴.

99. Tiklīdz ģimenes attiecībās pastāv pārrobežu elements, jebkura valsts tiesību norma ģimenes tiesību jomā var kļūt par LESD 21. panta 1. punkta ierobežojumu tikai tādēļ vien, ka tā atšķiras no citas dalībvalsts tiesiskā regulējuma⁵⁵. Ja, izvērtējot šāda ierobežojuma pamatojumu, Tiesa ikreiz veiktu visaptverošu valsts tiesiskā regulējuma pārbaudi Hartas un it īpaši tās normu, kas attiecas uz ģimenes attiecībām – piemēram, 7. un 24. panta –, kontekstā, tad visām valsts ģimenes tiesībām, tostarp atšķirību pamatizpausmei, kuru Savienība respektē atbilstoši LES 4. panta 2. punktam, būtu jāpielāgojas vienotai ģimenes politikas koncepcijai, kuru Tiesa izveidotu, interpretējot minētās normas.

100. Šāda interpretācija turklāt būtu pretrunā Hartas 51. panta 2. punktam, saskaņā ar kuru Harta nepaplašina Savienības tiesību piemērošanas jomu, paplašinot Savienības kompetenci.

c) Piemērošana šajā lietā

101. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka tad, ja tiek aplūkota nacionālās identitātes pamatizpausme LES 4. panta 2. punkta izpratnē, Tiesai ir jāpārbauda vienīgi robežas, kādas ir, atsaucoties uz šo principu, un it īpaši LES 2. pantā minēto vērtību respektēšana⁵⁶. Tādēļ jāpārbauda, vai tā tas ir šajā gadījumā.

1) Par nacionālās identitātes pamatizpausmes skārumu LES 4. panta 2. punkta izpratnē

102. Jāatgādina, ka šķēršļus prasītājas pamatlietā pārvietošanās brīvībai rada viņas Spānijā noslēgto ģimenes saišu neatzišana⁵⁷.

⁵³ Šajā nozīmē skat. ģenerālvokāta L. M. Pojareša Maduru [L. M. Póiares Maduro] secinājumus lietā *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588, 24. un 25. punkts).

⁵⁴ Skat. šo secinājumu 70. un 79. punktu.

⁵⁵ Jo, kā atgādināts iepriekš, ja ģimenes dzīve ir izveidojusies un nostiprinājusies uzņēmējā dalībvalstī, tad Savienības pilsoņu tiesības uz brīvu pārvietošanos saskaņā ar Tiesas judikatūru paredz, ka attiecīgās ģimenes locekļi var turpināt šo ģimenes dzīvi pēc atgriešanās savā izcelsmes valstī. Skat. spriedumus, 1992. gada 7. jūlijs, *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296, 21. un 23. punkts); 2017. gada 14. novembris, *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:862, 52. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 32. punkts).

⁵⁶ Skat. šo secinājumu 73. punktu.

⁵⁷ Skat. šo secinājumu 62.–64. punktu, kā arī 67. punktu.

i) *Par izcelšanās atzīšanu dzimšanas apliecības noformēšanas nolūkā*

103. Šajā ziņā, no vienas puses, runājot par tādas dzimšanas apliecības noformēšanu, kāda tiek prasīta šajā lietā, proti, tādas, kurā prasītāja pamatlietā un viņas laulātā ir minētas kā bērna mātes, jāsecina, ka prasītājas pamatlietā kā mātes ierakstīšana šajā apliecībā noteikti paredz laulības tiesisko seku atzīšanu izcelšanās noteikšanas nolūkā. Šajā daļā izskatītajā pieņemumā, proti, ka prasītāja pamatlietā nav bērna bioloģiskā māte⁵⁸, viņas maternitāte izriet no viņas kā bērna bioloģiskās mātes laulātās statusa. Turklāt viņas ierakstīšana dzimšanas apliecībā blakus bērna bioloģiskajai mātei piešķirtu viņai, vismaz faktiski, mātes statusu Bulgārijas ģimenes tiesību izpratnē⁵⁹.

104. Pienākums apmierināt šo prasību, balstoties uz Savienības tiesībām, tādējādi radītu Bulgārijai pienākumus ģimenes tiesību jomā, tas ir, jomā, kas, iespējams, ietilpst dalībvalstu nacionālajā identitātē, nevis tikai – kā tas bijis lietā *Coman* – Savienības tiesību regulētā jomā, kāda ir, piemēram, Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu uzturēšanās tiesības. Patiesībā, kā tiesvedībā Tiesā būtībā norādīja Polijas valdība, nav iespējams izsniegt dzimšanas apliecību vienīgi brīvas pārvietošanās nolūkā Savienības tiesību izpratnē⁶⁰. Tieši dzimšanas apliecība pēc savas būtības ataino izcelšanos ģimenes tiesību izpratnē.

105. Normas par izcelšanos nosaka ģimenes saites, kas ir ģimenes tiesību centrālais jautājums. Tās ir saistītas ar koncepcijas, kuru Bulgārijas Republika vēlas aizsargāt kā savu nacionālo identitāti, būtību⁶¹. Kā tika minēts šo secinājumu 78. punktā, ģimenes un tās locekļu definīcijai ir noteicoša loma valsts kopienā. Tādēļ pienākums transkribēt Spānijas dzimšanas apliecību pat liktu iepriekš noteikt, kam Bulgārijas Republikai ir jāpiešķir pilsonība.

106. Regulas 2016/1191 2. panta 4. punktā šajā kontekstā ir skaidri pausta Eiropas likumdevēja vēlme izslēgt pienākumu atzīt citastarp izcelšanos, kas noteikta citas dalībvalsts izsniegtā publiskā dokumentā. Šādos apstākļos jāuzskata, ka pienākums atzīt izcelšanos dzimšanas apliecības noformēšanas nolūkā ietekmē Bulgārijas Republikas nacionālās identitātes pamatzīpausmi iepriekš aprakstītajā nozīmē⁶².

107. Protams, varētu, un ne bez pamata, iebilst, ka citu ģimenes dzīves formu tiesiskā atzīšana nekādā veidā negatīvi neietekmētu "tradicionālās" ģimenes koncepciju, ko vēlas aizsargāt Bulgārijas Republika, bet, tieši pretēji, atstātu to pilnībā neskartu. Tomēr ir svarīgi, ka šeit runa ir par normatīvu vērtējumu, kas, ņemot vērā kompetenču sadalījuma sistēmu, ir jāveic dalībvalstīm. Ja Tiesai būtu jāieņem dalībvalstu vieta, izvērtējot kāda pasākuma nepieciešamību nacionālās identitātes saglabāšanai, kā to definējusi attiecīgā dalībvalsts, tad pats šis koncepts zaudētu jebkādu jēgu. Šis apstāklis, manuprāt, ilustrē secinājumu, ka atsaukšanās uz nacionālās identitātes būtību nevar būt samērīguma pārbaudes (kuras posms ir pasākuma nepieciešamā rakstura vērtējums attiecībā pret izvirzīto mērķi) priekšmets.

⁵⁸ Skat. šo secinājumu 37. un 55. punktu.

⁵⁹ Skat. arī šo secinājumu 57. punktu.

⁶⁰ Turklāt prasītāja pamatlietā to nemaz neprasa, jo viņa vēlas iegūt tieši Spānijā noslēgto radniecības saišu atzīšanu.

⁶¹ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 74. punktu, kā arī 95. punktu.

⁶² Skat. it īpaši šo secinājumu 92. un 95. punktu.

ii) Par izcelšanās atzīšanu nolūkā īstenot tiesības, kuras izriet no Savienības atvasinātajām tiesībām, kas saistītas ar pilsoņu brīvu pārvietošanos

108. Tomēr, no otras puses, jānorāda, ka liela daļa šķēršļu prasītājas pamatlietā pārvietošanās brīvībai, kas aprakstīti iepriekš 62. punktā, var tikt novērsti, atzīstot Spānijā noslēgtās radniecības saites vienīgi nolūkā piemērot Savienības atvasinātās tiesības, kas saistītas ar pilsoņu brīvu pārvietošanos. Tādējādi savas meitas kā "tiešās pēcnācējas" atzīšana Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē, kā arī savas dzīvesbiedres kā "laulātās" atzīšana šīs pašas tiesību normas a) apakšpunkta izpratnē ļautu prasītājas pamatlietā laulātajai un meitai uzturēties Bulgārijas valsts teritorijā kopā ar viņu⁶³. Tāpat, tā kā šo jēdzienu definīcija Direktīvā 2004/38 ir jāizmanto arī attiecībā uz migrējoša darba ņēmēja "ģimenes locekļu" jēdzienu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā (OV 2011, L 141, 1. lpp.) izpratnē⁶⁴, tas citastarp nodrošinātu, ka bērns, piemēram, saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru par šīs pašas regulas 7. panta 2. punktu⁶⁵, var pretendēt uz sociālajām un finansiālajām priekšrocībām, kas saistītas ar prasītājas pamatlietā iespējamu migrējošas darba ņēmējas statusu, turklāt tieši tāpat kā uz to varētu pretendēt bioloģiskais bērns.

109. Ciktāl radniecības saišu atzīšanas vienīgi nolūkā īstenot tiesības, kas izriet no atvasināto tiesību akta, kāda ir Direktīva 2004/38 vai Regula Nr. 492/2011, tiesiskās sekas ir ierobežotas jomā, kas ietilpst Savienības kompetencē, nevar uzskatīt, ka dalībvalsts pienākums nodrošināt šīs tiesības Savienības pilsoņiem, kuri noslēguši šādas radniecības saites saskaņā ar citas dalībvalsts tiesībām, ir iejaukšanās dalībvalstīm saglabātajā kompetencē ģimenes tiesību jomā.

110. Līdz ar to šādos apstākļos Spānijā noslēgto radniecības saišu atzīšana vienīgi nolūkā piemērot Savienības atvasinātās tiesības, kas saistītas ar personu brīvu pārvietošanos, neapdraud dalībvalstu nacionālo identitāti⁶⁶.

111. Tādēļ ir jāveic atteikuma atzīt ģimenes stāvokli, kas izveidots Spānijā, un līdz ar to uzskatīt meitu par prasītājas pamatlietā un viņas dzīvesbiedres kā "laulātās" "tiešo pēcnācēju" Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta a) un c) apakšpunkta izpratnē samērīguma pārbaude Hartas kontekstā⁶⁷.

112. Šajā sakarā uzreiz jāatgādina, ka "ģimenes dzīves" jēdziens Hartas 7. panta izpratnē atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas izstrādātajai definīcijai judikatūrā par 1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 8. pantu ir atkarīgs no ciešu personisko saišu reālās prakses⁶⁸. Tiesa, piemēram, ir nospriedusi, ka Hartas 7. pants aptver ģimenes attiecības, kas ir izveidojušās starp viena dzimuma personām⁶⁹, un

⁶³ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 51. un 56. punkts).

⁶⁴ Skat. spriedumu, 2016. gada 15. decembris, *Depesme* u.c. (no C-401/15 līdz C-403/15, EU:C:2016:955, 51. punkts).

⁶⁵ Spriedums, 2013. gada 20. jūnijs, *Giersch* u.c. (C-20/12, EU:C:2013:411, 40. punkts); 2016. gada 15. decembris, *Depesme* u.c. (no C-401/15 līdz C-403/15, EU:C:2016:955, 40. punkts), kā arī 2019. gada 10. jūlijs, *Aubriet* (C-410/18, EU:C:2019:582, 38. punkts).

⁶⁶ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 45. un 46. punkts).

⁶⁷ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 47. punkts).

⁶⁸ ECT spriedums, 2001. gada 12. jūlijs, K. un T. pret Somiju (CE:ECHR:2001:0712JUD002570294, 150. punkts).

⁶⁹ Spriedums, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 49. un 50. punkts).

nav nozīmes, kāda ir to juridiskā kvalifikācija kādā konkrētā dalībvalstī. Turklāt no Hartas 24. panta 2. un 3. punkta kombinēta lasījuma izriet, ka bērna interešu prioritāte parasti paredz ģimenes vienotības saglabāšanu⁷⁰.

113. Šajā gadījumā ir skaidrs, ka abas sievietes ne vien ir likumīgi ieguvušas vecāka tiesības saskaņā ar Spānijas tiesībām, bet arī patiešām faktiski dzīvo ģimenes dzīvi ar savu meitu Spānijā. Kā jau tika norādīts iepriekš⁷¹, šī ģimenes dzīve tiktu apdraudēta, ja prasītāja pamatlietā citastarp nevarētu normālos apstākļos uzturēties savā izcelsmes dalībvalstī kopā ar saviem ģimenes locekļiem⁷². Tieši tās tiesības, kas izriet no tādiem reglamentējošiem aktiem kā Direktīva 2004/38 un Regula Nr. 492/2011, sniedz garantiju Savienības pilsoņiem *dzīvot* savu ģimenes dzīvi Hartas 7. panta izpratnē. Šajā kontekstā Tiesa jau ir nospriedusi, ka Hartas 7. pants var radīt arī "pozitīvus" pienākumus dalībvalstīm, ņemot vērā, ka tām ir jāievēro līdzsvars starp indivīda un visas sabiedrības konkurējošām interesēm⁷³.

114. Šādos apstākļos, tā kā pienākums atzīt Spānijā noslēgtās radniecības saites vienīgi nolūkā piemērot Savienības atvasinātās tiesības, kas saistītas ar pilsoņu brīvu pārvietošanos, negroza izcelšanās vai laulību koncepciju Bulgārijas ģimenes tiesībās un arī neliel ieviest šajās tiesībās jaunas koncepcijas, jāuzskata, ka atteikums šajā nolūkā atzīt bērna izcelšanos no prasītājas un viņas laulātās pārsniedz to, kas nepieciešams šo mērķu saglabāšanai.

115. Līdz ar to jāsecina, ka Bulgārijas Republika nevar atteikties atzīt bērna izcelšanos no prasītājas un viņas laulātās vienīgi nolūkā piemērot Savienības atvasinātās tiesības, kas saistītas ar pilsoņu brīvu pārvietošanos, pamatojoties uz to, ka Bulgārijas tiesībās nav paredzēts nedz laulību starp viena dzimuma personām institūts, nedz bērna bioloģiskās mātes laulātās maternitāte.

2) Par LES 2. panta ievērošanu attiecībā uz izcelšanās neatzīšanu nolūkā izsniegt dzimšanas apliecību

116. Atliek noteikt, vai atteikums atzīt Spānijā noslēgtās radniecības saites starp bērnu, no vienas puses, un prasītāju pamatlietā un viņas laulāto, no otras puses, lai izsniegtu dzimšanas apliecību, nav pretrunā LES 2. pantam. Saskaņā ar šo tiesību normu Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības.

117. LES 2. pantā minēto vērtību ievērošana ir priekšnosacījums, lai iestātos Savienībā, kurš katrai dalībvalstij ir jāizpilda jebkurā brīdī⁷⁴.

⁷⁰ Tas ir apstiprināts dažādos Savienības atvasināto tiesību aktos: skat., piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.) 18. apsvērumu, kurā ir paredzēts, ka dalībvalstīm, "izvērtējot bērna intereses, [...] jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā ģimenes vienotības princips"; skat. arī ģenerāladvokāta P. Pikamēes [P. Pikamäe] secinājumus lietā TQ (Nepilngadīgā bez pavadības atgriešanās) (C-441/19, EU:C:2020:515, 65. punkts).

⁷¹ Skat. it īpaši šo secinājumu 62. punktu.

⁷² Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 48. punkts).

⁷³ Spriedums, 2006. gada 27. jūnijs, Parlaments/Padome (C-540/03, EU:C:2006:429, 54. punkts).

⁷⁴ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 42. punkts).

118. Pārbaudi atbilstoši LES 2. pantam, it īpaši atbilstoši vienlīdzības un cilvēktiesību principiem, tomēr nevar pielīdzināt valsts pasākuma pārbaudei atbilstošo Hartas pamattiesību kontekstā⁷⁵. Harta neievieš pamattiesību minimālo saskaņoto aizsardzības līmeni dalībvalstīs, kas būtu piemērojams visās situācijās. Saskaņā ar tās 51. panta 2. punktu Harta nepaplašina Savienības tiesību piemērošanas jomu, paplašinot Savienības kompetenci. Šādos apstākļos pārbaude atbilstoši LES 2. pantam ir jāierobežo ar šo principu un tiesību būtiskā satura ievērošanu⁷⁶.

119. Ciktāl ar aplūkoto valsts tiesisko regulējumu praksē tiek ievērotas ECPAK vai pat Hartas prasības, ir *a fortiori* jāuzskata, ka tā tas ir arī attiecībā uz prasībām, kas izriet no LES 2. panta.

120. Šajā gadījumā ir jāpārbauda, no vienas puses, vai pati koncepcija, ko Bulgārija vēlas aizsargāt kā savu nacionālo identitāti, kā arī sasniedzamais rezultāts, no otras puses, ir atbilstīgi.

121. Pirmkārt, attiecībā uz mērķi aizsargāt tā saukto "tradicionālo" ģimeni it īpaši ir jāpārbauda tā atbilstība nediskriminācijas principa – kuru Savienība veicina atbilstoši LES 2. pantam – būtiskajam saturam.

122. Laulību starp viena dzimuma personām aizliegums šajā nolūkā, kā arī atļauja norādīt tikai vienu sievieti kā bērna māti neapšaubāmi ietver atšķirīgu attieksmi pret heteroseksuāliem un pret homoseksuāliem pāriem. Tomēr, runājot, pirmām kārtām, par laulību, jāsecina, ka pašlaik Savienībā nav vienprātības, saskaņā ar kuru šādu atšķirīgu attieksmi nevarētu pamatot. Šābrīža pastāvīgajā judikatūrā Tiesa apstiprina, ka dalībvalstīm nav pienākuma paredzēt savās valsts tiesībās laulību institūtu starp viena dzimuma personām⁷⁷. Otrām kārtām, attiecībā uz faktu, ka bērna bioloģiskās mātes laulātais [vīrs] pretēji viņas laulātajai [sievai] tiek uzskatīts par šī bērna otru vecāku, ir jānorāda, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskata, ka tas pat neveido atšķirīgu attieksmi. Faktiski, ciktāl nepastāv faktiskais pamats juridiskajai prezumpcijai, ka bērns izceltos no viņa bioloģiskās mātes laulātās [sievas]⁷⁸, bioloģiskās mātes laulātā [vīra] situācija nebūtu salīdzināma ar viņas laulātās [sievas] situāciju⁷⁹. Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka laulību un izcelšanās koncepcija, kuru Bulgārija vēlas saglabāt kā savu nacionālo identitāti, būtu pretrunā LES 2. pantam.

123. Otrkārt, runājot par šādi iegūto rezultātu, proti, faktu, ka atbilstoši Bulgārijas tiesībām nepastāvētu nekādas radniecības saites starp bērnu un prasītāju pamatlietā, tam būtu jāatbilst prasībām, kas cilvēktiesību ievērošanas kontekstā izriet no LES 2. panta. It īpaši runa ir par tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, kas minētas ECPAK 8. pantā, un par bērna interešu prioritāti, kas Bulgārijas Republikai ir jāaizsargā saskaņā ar šo pašu tiesību normu⁸⁰, kā arī ar Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada 20. novembra Konvencijas par bērna tiesībām 3. panta 1. punktu.

⁷⁵ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 27. februāris, *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 29. un 30. punkts), kā arī 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 50. punkts).

⁷⁶ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas trūkumi) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 48. punkts), kā arī 2019. gada 24. jūnijs, Komisija/Polija (Augstākās tiesas neatkarība) (C-619/18, EU:C:2019:531, 58. punkts).

⁷⁷ Spriedums, 2016. gada 24. novembris, *Parris* (C-443/15, EU:C:2016:897, 59. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 37. punkts).

⁷⁸ Ja – kā šajā gadījumā – nav runas ne par pāri, kurā viena no personām ir transseksuāla, ne par surogātmāti, ne par situāciju, kurā bērns ir izcēlies no vienas mātes dzimumšūnas, bet to ir iznēsājusi un dzemdējusi cita māte.

⁷⁹ ECT spriedums, 2013. gada 7. maijs, *Boeckel* un *Gessner-Boeckel* pret Vāciju (CE:ECHR:2013:0507DEC000801711, 30. punkts).

⁸⁰ Šajā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2014. gada 26. jūnijs, *Mennesson* pret Franciju (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 99. punkts).

124. Saskaņā ar ECT judikatūru šo tiesību būtības ievērošana tomēr neprasa juridiski atzīt izcelšanās saiti ar vecāku, kurš nav bērna bioloģiskais vecāks. Lai arī bioloģiskā izcelšanās tiek uzskatīta par katra cilvēka identitātes pamatelementu⁸¹, kuru aizsargā ECPAK 8. pants, tomēr pašlaik tā nav attiecībā uz ārzemēs reģistrētu vienas personas juridisku izcelšanos no citas personas⁸².

125. Šajā ziņā jāuzsver, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa patlaban arī uzskata, ka līgumslēdzējai valstij nav pienākuma atļaut bērna bioloģiskās mātes homoseksuālajai partnerei šī bērna vienkāršu adopciju⁸³.

126. Turklāt tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību būtībā raksturo iespēja dzīvot kopā apstākļos, kas ir visumā salīdzināmi ar tiem, kādos dzīvo citas ģimenes⁸⁴. Citiem vārdiem sakot, lai tiktu ievērots šo tiesību būtiskais saturs, ir svarīgi garantēt faktisku ģimenes dzīvi. Praksē tas it īpaši nozīmē, ka nedrīkstētu pastāvēt risks, ka valsts pasākums vienu no otra nošķir ģimenes locekļus⁸⁵. Kā tika norādīts iepriekš⁸⁶, pat ja valsts ģimenes tiesību izpratnē radniecības saites netiek atzītas, praksē tiek nodrošināts, ka prasītāja pamatlietā un viņas laulātā varēs kopā ar savu meitu dzīvot Bulgārijā un citās Savienības dalībvalstīs tādos apstākļos, kas ir salīdzināmi ar citām ģimenēm, ņemot vērā, ka pret viņām katrā ziņā jāizturas kā pret ģimenes locekļiem, it īpaši, piemērojot Direktīvu 2004/38 un Regulu Nr. 492/2011.

127. Augstākas prasības, kuras, iespējams, izrietētu no ECT atzinuma, kas sniegts, atbildot uz Francijas kasācijas tiesas lūgumu pēc ECT sprieduma lietā *Mennesson* pret Franciju, nevar uzskatīt par tādām, kas atspoguļo tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību būtisko saturu LES 2. panta izpratnē. Iepriekš minētajā atzinumā par bērna, ko iznēsājusi surogātmāte ASV, izcelšanos attiecībā pret viņa "plānoto" māti, kas nav bioloģiskā māte, ECT uzskatīja, ka tad, ja "plānotās" mātes izcelsmes dalībvalstij nav pienākuma atzīt izcelšanos, kas norādīta Amerikas dzimšanas apliecībā, tai tomēr būtu jāpiedāvā cita iespēja, kā noteikt radniecības saites starp bērnu un šo māti, piemēram, adopcija⁸⁷. ECT tomēr neieņēma nostāju par šī risinājuma saistību ar šo secinājumu 125. punktā minēto judikatūru, saskaņā ar kuru līgumslēdzējai valstij nav pienākuma atļaut bērna bioloģiskās mātes homoseksuālajai partnerei šī bērna vienkāršu adopciju.

128. Katrā ziņā, kā atgādināts jau iepriekš, LES 2. panta ievērošana ir priekšnosacījums, lai iestātos Savienībā⁸⁸. Šādos apstākļos, pirmkārt, papildus tam, ka tikai daļa Savienības dalībvalstu ir ratificējušas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības sešpadsmito protokolu par konsultatīvo atzinumu un ka šie atzinumi nav saistoši⁸⁹, jebkuru ECPAK pārkāpumu nevar

⁸¹ ECT spriedums, 2006. gada 13. jūlijs, *Jäggi* pret Šveici (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, 37. punkts).

⁸² Šajā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2014. gada 26. jūnijs, *Mennesson* pret Franciju (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 100. punkts), kā arī 2019. gada 10. aprīļa konsultatīvo atzinumu (Lūgums Nr. P16-2018-001, 53. punkts).

⁸³ ECT spriedums, 2012. gada 15. marts, *Gas* un *Dubois* pret Franciju (CE:ECHR:2012:0315JUD002595107, 62. un 72. punkts).

⁸⁴ ECT spriedumi, 2010. gada 21. decembris, *Chavdarov* pret Bulgāriju (CE:ECHR:2010:1221JUD000346503, 49. un 50. punkts), kā arī 2014. gada 26. jūnijs, *Mennesson* pret Franciju (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 92. un 94. punkts).

⁸⁵ Šajā nozīmē skat. ECT spriedumu, 2014. gada 26. jūnijs, *Mennesson* pret Franciju (CE:ECHR:2014:0626JUD006519211, 92. punkts).

⁸⁶ Skat. šo secinājumu 108.–115. punktu.

⁸⁷ 2019. gada 10. aprīļa konsultatīvais atzinums (Lūgums Nr. P16-2018-001, 53. punkts). Prasītāja pamatlietā apgalvo, ka šajā gadījumā šāds risinājums būtu liegts, jo Bulgārijas privātajās starptautiskajās tiesībās adopcijai piemērojamais likums ir saistīts ar bērna pastāvīgo dzīvesvietu, šajā gadījumā Spāniju. Saskaņā ar Spānijas tiesībām bērna adopcija, ko veiktu viena no sievietēm, kas jau ir atzīta kā māte, loģiski ir izslēgta. Taču var uzdot jautājumu, vai tad, ja ģimene atgrieztos Bulgārijā, adopcijai nebūtu piemērojamas tieši Bulgārijas ģimenes tiesības.

⁸⁸ Skat. šo secinājumu 117. punktu.

⁸⁹ Skat. šī protokola 5. pantu.

uzskatīt par LES 2. panta pārkāpumu. Otrkārt, runājot par dalībvalstīm rezervēto kompetenču jomu, pamattiesību ievērošanu nodrošina Eiropas Cilvēktiesību tiesa, nevis Eiropas Savienības Tiesa⁹⁰.

129. Līdz ar to Bulgārijas atsaukšanās uz nacionālo identitāti saistībā ar izcelšanās noteikšanu tostarp Bulgārijas ģimenes un mantojuma tiesību piemērošanas nolūkā nav pretrunā LES 2. pantam. Tādēļ šajā gadījumā tā varētu veidot Savienības integratīvās darbības robežu un radīt šķērslī Bulgārijas Republikas pienākumam saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu atzīt Spānijā noteikto izcelšanos ģimenes tiesību izpratnē.

130. Šis rezultāts atbilst Eiropas likumdevēja vēlmei, kas pausta viscaur Regulas 2016/1191 tiesību normās, neuzlikt pienākumu atzīt materiāli tiesisko stāvokli, kas radīts citā dalībvalstī, lai fizisku personu statusa jomā novērstu šķēršļus Savienības pilsoņu pārvietošanās brīvībai.

131. Lai arī no tā izriet, ka Tiesa nepārbauda valsts tiesību, kas regulē izcelšanos, atbilstību tostarp bērna interešu prioritātes jēdzienam Hartas 24. panta 2. punkta izpratnē, tomēr tas nekādā veidā neatbrīvo iesniedzējtiesu no pienākuma veikt lēmuma neatzīt bērna izcelšanos saskaņā ar valsts (konstitucionālajām) tiesībām samērīguma pārbaudi un – vajadzības gadījumā – Bulgārijas Republikas starptautisko pienākumu vērtējumu. Jāatgādina, ka bērna interešu prioritātes aizsardzība saskaņā ar ECPAK 8. pantu, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērna tiesībām 3. panta 1. punktu ir Bulgārijas Republikas pienākums jebkurā situācijā, kuru regulē tās valsts tiesības. Turklāt jāuzsver, ka šo interešu līdzsvarošana ar iespējamām citām konstitucionāla līmeņa vērtībām, piemēram, tā sauktās "tradicionālās" ģimenes aizsardzību, ir daļa no tiesiskas valsts. Citiem vārdiem sakot, šajā gadījumā rodas jautājums nevis par to, vai atteikuma atzīt Spānijā noteikto izcelšanos samērīguma pārbaude būtu vai nebūtu jāveic, bet gan kādā līmenī – Savienības vai valsts – šī pārbaude būtu jāveic.

132. Šajā sakarā jāuzsver, ka iesniedzējtiesa skaidri pauž šaubas par situācijas, kas tiks radīta, ja netiks atzītas radniecības saites ar prasītāju pamatlietā, atbilstību ECPAK un it īpaši iepriekš minētajam ECT konsultatīvajam atzinumam lietā *Mennesson* pret Franciju⁹¹. Līdz ar to, ja šī tiesa uzskatītu, ka šāds atteikums ir pretrunā Bulgārijas Republikas pienākumam atbilstoši ECPAK, tai ir jārikojas saskaņā ar Bulgārijas tiesību sistēmā paredzēto, lai radītu tādu situāciju, kas atbilst pienākumiem, kuri izriet no šīs konvencijas (piemēram, jāinterpretē Bulgārijas tiesības ECPAK normu gaismā, minētā konvencija ir jāpiemēro tieši vai kā citādi).

3) *Pagaidu secinājumi*

133. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Bulgārijas atsaukšanās uz nacionālo identitāti LES 4. panta 2. punkta izpratnē var pamatot atteikumu atzīt bērna izcelšanos, kas noteikta Spānijas dzimšanas apliecībā, nolūkā izsniegt dzimšanas apliecību, kurā šī bērna izcelšanās ir noteikta atbilstoši valsts ģimenes tiesībām. Līdz ar to Bulgārijai saskaņā ar Savienības tiesībām nav arīdzan pienākuma uz šī pamata piešķirt bērnam Bulgārijas pilsonību.

134. Taču atsaukšanās uz nacionālo identitāti nevar pamatot atteikumu atzīt Spānijas dzimšanas apliecībā noteiktās radniecības saites vienīgi nolūkā īstenot tiesības, ko prasītājam pamatlietā sniedz Savienības atvasinātās tiesības, kuras saistītas ar pilsoņu brīvu pārvietošanos, piemēram, Direktīva 2004/38 un Regula Nr. 492/2011.

⁹⁰ Šajā ziņā skat. arī šo secinājumu 100. un 118. punktu.

⁹¹ ECT 2019. gada 10. aprīļa konsultatīvais atzinums (Lūgums Nr. P16-2018-001).

D. Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu, pieņemot, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība

135. Vispirms jāatgādina, ka turpmāk izskatītajā pieņēmumā prasītāja pamatlietā ir vai nu bērna bioloģiskā māte, vai nu likumīgā māte, un no tā izriet ne vien tas, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība, bet arī – ka viņš ir Savienības pilsonis atbilstoši LESD 20. panta 1. punktam. Tātad šis pieņēmums līdzinās faktiskajai situācijai lietā C-2/21 *Rzecznik Praw Obywatelskich*⁹².

1. Par bērna tiesību pārkāpumu

a) Par šķēršļa esamību

136. Attiecībā uz jautājumu, vai Bulgārijas iestāžu atteikums izsniegt bērnam prasīto dzimšanas apliecību ir šķērslis viņa tiesībām, kas izriet no Savienības tiesībām, iesniedzējtiesa akcentē to, ka saskaņā ar Bulgārijas tiesībām dzimšanas apliecības izsniegšana ir priekšnosacījums Bulgārijas personu apliecinošu dokumentu izsniegšanai. Tādējādi, atsakot izsniegt pirmo minēto, Bulgārijas iestādes faktiski liegta bērnam iespēju iegūt Bulgārijas personu apliecinošus dokumentus, lai gan tas ir skaidri paredzēts Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktā⁹³.

137. Nav nekādu šaubu, ka bērna tiesību uz pārvietošanās brīvību faktiska īstenošana tiktu būtiski apdraudēta, ja viņam nebūtu neviena derīga personu apliecinoša dokumenta⁹⁴.

138. Protams, šajā ziņā debates tiesas sēdē atspoguļoja to, ka Bulgārijas iestādes būtu ar mieru noformēt dzimšanas apliecību, kurā kā māte būtu norādīta vienīgi prasītāja pamatlietā, un, pamatojoties uz šo apliecību, pēc tam viņas meitai varētu izsniegt personu apliecinošus dokumentus.

139. Taču arī šajā gadījumā bērna pārvietošanās brīvībai varētu radīt šķērslis tas vien, ka dzimšanas apliecībā un – attiecīgā gadījumā – uz šīs apliecības pamata izsniegtos ceļošanas dokumentos kā māte būtu ierakstīta vienīgi prasītāja pamatlietā. Spānijas dzimšanas apliecībā arī prasītājas pamatlietā laulātā ir norādīta kā bērna māte, un netiek apstrīdēts, ka abas sievietes dzīvo faktisku ģimenes dzīvi ar savu meitu Spānijā.

140. Lai arī principā vienīgi dalībvalstu kompetencē ir noteikt izcelšanos, kas ir jāieraksta dzimšanas apliecībā, tomēr tām, kā atgādināts iepriekš 58. punktā, īstenojot šo kompetenci, ir jāievēro Savienības tiesības un it īpaši normas, kas attiecas uz ikkatram Savienības pilsonim LESD 21. pantā atzīto brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā.

141. Šajā sakarā atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai uz tāda bērna situāciju, kurš ir vienas dalībvalsts valstspiederīgais, kas dzimis citā dalībvalstī un tajā likumīgi dzīvo, attiecas LESD 21. panta 1. punkts. Tas ir spēkā arī gadījumā, ja bērns nekad nav pametis to dalībvalsti, kurā ir dzimis⁹⁵.

⁹² Skat. šo secinājumu 4. punktu, kā arī 7. zemsvītras piezīmi.

⁹³ Skat. arī šo secinājumu 48. punktu.

⁹⁴ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1997. gada 2. decembris, *Dafeki* (C-336/94, EU:C:1997:579, 19. punkts).

⁹⁵ Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 27. punkts); 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin un Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 17. punkts); 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 42. un 43. punkts), kā arī 2019. gada 2. oktobris, *Bajratari* (C-93/18, EU:C:2019:809, 26. punkts).

142. Attiecībā uz šķērslī pārvietošanās brīvībai Tiesa jau ir nospriedusi, ka atšķirības datus, kas minēti personas civilstāvokļa dokumentos, kuri izsniegti dažādās dalībvalstīs, var radīt ieinteresētajām personām nopietnas administratīvas, profesionālas un privātas problēmas⁹⁶. Šādas atšķirības var it īpaši radīt šaubas par personas identitāti vai šo ziņu patiesumu⁹⁷. Līdz ar to tās var radīt šķēršļus šīs personas pārvietošanās brīvībai Savienības teritorijā.

143. Šajā gadījumā, pirmkārt, būtu jāmin, ka dzimšanas apliecības uzrādīšana tiek prasīta dažādās administratīvās un profesionālās darbībās. Tādēļ, runājot par atšķirībām datus, kas minēti Bulgārijas dzimšanas apliecībā – ja tajā tikai prasītāja pamatlietā tiktu norādīta kā māte – un Spānijas dzimšanas apliecībā, tās būtu iemesls izjautāšanai un pat aizdomām par nepatiesu ziņu sniegšanu, uzrādot šos dokumentus, un līdz ar to izraisītu nopietnas neērtības bērnam⁹⁸.

144. Otrkārt, kā arī ir norādīts iepriekš⁹⁹, šajā tiesību normā dalībvalstu valstspiederīgajiem atzītās tiesības ietver arī tiesības uz normālu ģimenes dzīvi gan uzņēmējā dalībvalstī, gan tajā dalībvalstī, kuras pilsonība viņiem ir, kad viņi atgriežas šajā dalībvalstī¹⁰⁰.

145. Taču atteikuma izsniegt prasīto dzimšanas apliecību dēļ laulātā, kas ir Lielbritānijas valstspiederīgā, atbilstoši Bulgārijas tiesībām galu galā netiktu uzskatīta par māti. Kā jau ir norādīts šo secinājumu 57. punktā, dzimšanas apliecība šajā ziņā ataino kompetento iestāžu veiktās personas izcelšanās noteikšanas rezultātu ģimenes tiesību izpratnē. Tas radītu visas nelabvēlīgās sekas, kuras minētas šo secinājumu 62. punktā, un šāds rezultāts varētu arī atturēt bērnu no atgriešanās viņa izcelsmes dalībvalstī.

146. Treškārt, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu neizriet, vai personu apliecinošā dokumentā, kas varētu tikt izsniegts, pamatojoties uz dzimšanas apliecību, tiktu pārņemti visi dzimšanas apliecībā minētie dati, tostarp vecāku vārdi, vai arī tajā tiktu norādīti tikai dokumenta turētāja dati šaurā nozīmē. Katrā ziņā, ja šajā dokumentā vai citos ceļošanas dokumentos, kas tam pievienoti un kalpo, lai norādītu personas, kurām ir tiesības ceļot kopā ar attiecīgo bērnu, ir minēta tikai viena no abām sievietēm, kuras Spānijas dzimšanas apliecībā norādītas kā bērna mātes, arī tas var būt šķērslis bērna tiesībām brīvi pārvietoties. Iepriekš minēto iemeslu dēļ un atbilstoši Komisijas būtībā norādītajam tiesvedībā Tiesā tiesības uz brīvu pārvietošanos saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu nozīmē to, ka bērnam jābūt iespējai ceļot ar katru no viņa vecākiem.

147. Tādēļ jāsecina, ka gadījumā, ja bērnam ir Savienības pilsoņa statuss viņa Bulgārijas pilsonības dēļ, tad ne vien Bulgārijas iestāžu atteikums izsniegt viņam Bulgārijas personu apliecinošus dokumentus saskaņā ar Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktu, bet arī atteikums noformēt Bulgārijas dzimšanas apliecību, kurā tāpat kā Spānijas iestāžu dzimšanas apliecībā kā bērna mātes būtu norādītas prasītāja pamatlietā un viņas laulātā, ir šķērslis viņa pārvietošanās brīvībai.

⁹⁶ Spriedumi, 2003. gada 2. oktobris, *Garcia Avello* (C-148/02, EU:C:2003:539, 36. punkts); 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin un Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 23. un 24. punkts); 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 66. punkts); 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn un Wardyn* (C-391/09, EU:C:2011:291, 76. punkts), kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 39. punkts).

⁹⁷ Spriedumi, 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin un Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 26. punkts); 2010. gada 22. decembris, *Sayn-Wittgenstein* (C-208/09, EU:C:2010:806, 68.–70. punkts); 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn un Wardyn* (C-391/09, EU:C:2011:291, 77. punkts), kā arī 2016. gada 2. jūnijs, *Bogendorff von Wolffersdorff* (C-438/14, EU:C:2016:401, 39. punkts).

⁹⁸ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2008. gada 14. oktobris, *Grunkin un Paul* (C-353/06, EU:C:2008:559, 29. punkts).

⁹⁹ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 59. un 60. punktu.

¹⁰⁰ Spriedumi, 1992. gada 7. jūlijs, *Singh* (C-370/90, EU:C:1992:296, 21.–23. punkts); 2017. gada 14. novembris, *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:862, 52. punkts), kā arī 2018. gada 5. jūnijs, *Coman u.c.* (C-673/16, EU:C:2018:385, 32. punkts).

148. Turklāt iespēja bērnam saņemt – atkarībā, pirmām kārtām, no Apvienotās Karalistes vēlmes piešķirt viņam pilsonību¹⁰¹ un, otrām kārtām, no sarunu rezultātiem par Savienības un Apvienotās Karalistes attiecībām nākotnē – personu apliecinošus dokumentus, kas viņam *de facto* ļautu brīvi pārvietoties un uzturēties Savienības teritorijā ar katru no viņa vecākiem, nevar grozīt šo secinājumu. Papildus tam, ka šī iespējamība nav droša, no iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka šķērslī pilsoņu pārvietošanās brīvībai rada jau viens vienīgs fakts, ka viņiem ir divi publiski dokumenti ar atšķirīgu saturu, kas apliecina vienu un to pašu faktu, kā arī nopietnās neērtības, kas no tā izriet. Līdz ar to *Brexit* juridiskās sekas, ko iesniedzējtiesa minējusi trešajā prejudiciālajā jautājumā, neietekmē pamatlietas atrisinājumu.

b) Par šķēršļu bērna tiesībām pamatojumu

149. Pirmkārt, attiecībā uz atteikumu, izsniedzot dzimšanas apliecību Bulgārijā, atzīt izcelšanos arī no mātes, kas ir Lielbritānijas valstspiederīgā, no iepriekšējā daļā izklāstītajiem apsvērumiem izriet¹⁰², ka atsaukšanās uz nacionālo identitāti LES 4. panta 2. punkta izpratnē var pamatot šādu atteikumu.

150. Turpretim, otrkārt, attiecībā uz atteikumu atzīt izcelšanos, lai izsniegtu personu apliecinošus dokumentus atbilstoši Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktam, nešķiet, ka šāds dokuments, ja tajā vai dokumentā, kas tam pievienots, ir minēti vecāku vārdi, lai norādītu personas, kurām ir tiesības ceļot kopā ar attiecīgo bērnu, var radīt tādas pašas juridiskas sekas, kādas dzimšanas apliecība ar šādu ierakstu¹⁰³. Faktiski personu apliecinoša dokumenta funkcija nav apstiprināt personas izcelšanos. Tādēļ šķiet izslēgts, ka tiesības un pienākumi, kas saistīti ar ģimenes koncepcijas pamatizpausmi, kuru vēlas aizsargāt Bulgārija, varētu būt balstīti uz apstākli, ka kāda persona ir minēta kā nepilngadīga bērna vecāks šī bērna personu apliecinošos dokumentos (vai dokumentā, kas pievienots šādam dokumentam ceļošanas vajadzībām). Tādēļ abu Spānijas dzimšanas apliecībā minēto vecāku ierakstīšana šajā dokumentā nekādi nevarētu grozīt izcelšanās vai radniecības koncepciju Bulgārijas tiesībās. Vienīgie pienākumi, kas šajā sakarā rodas Bulgārijai, ir saistīti ar tiesību nodrošināšanu, kas šim bērnam izriet it īpaši no Direktīvas 2004/38, kuras 4. panta 3. punktā ir paredzēts pienākums izsniegt katram pilsonim personu apliecinošus dokumentus.

151. Šādos apstākļos pienākums ierakstīt minētajos dokumentos abu sieviešu vārdus, kas Spānijas dzimšanas apliecībā norādīti kā mātes, vienīgi nolūkā garantēt bērnam brīvu pārvietošanos ar katru no vecākiem atsevišķi neapdraud nacionālo identitāti¹⁰⁴.

152. Turklāt atteikumu izsniegt personu apliecinošus dokumentus vai tiem pievienotu dokumentu, kurā prasītāja pamatlietā un viņas laulātā norādītas kā bērna vecāki, kuriem ir tiesības ar viņu ceļot, nebūtu iespējams arī pamatot¹⁰⁵.

153. Patiesībā, ņemot vērā šo secinājumu 112. punktā minētos apsvērumus, katras mātes individuālās saites ar meitu aizsargā Hartas 7. pants. Taču dzīvot šādās attiecībās būtu ievērojami sarežģītāk, it īpaši divnacionālā ģimenē, kas dzīvo trešā valstī, ja vienai no abām mātēm nebūtu atļaujas ceļot ar šo bērnu, jo viņa šajā nolūkā nebūtu atzīta kā šī bērna māte. Šādos apstākļos, ņemot vērā pienākuma izsniegt ceļošanas dokumentus, kas bērnam ļautu ceļot ar katru no

¹⁰¹ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 14. zemsvītras piezīmi.

¹⁰² Skat. it īpaši šo secinājumu 133. punktā izdarīto secinājumu.

¹⁰³ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 57. punktu.

¹⁰⁴ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 45. un 46. punkts).

¹⁰⁵ Šajā ziņā skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 47.–50. punkts).

vecākiem atsevišķi, formālas ietekmes neesamību uz izcelšanos un laulību institūtu Bulgārijas tiesību sistēmā, šķiet, ka atteikums izsniegt šādus dokumentus pārsniedz mērķu, uz kuriem atsaucas Bulgārijas Republika, saglabāšanai nepieciešamo.

154. Šie apsvērumi, kā arī šo secinājumu 108.–115. punktā minētā argumentācija ir *mutatis mutandis* spēkā arī attiecībā uz visām tiesībām, kas izriet no Direktīvas 2004/38 un citiem atvasināto tiesību aktiem, ar kuriem Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem tiek piešķirtas tiesības, viņiem īstenojot savas brīvas pārvietošanās tiesības. No tā it īpaši izriet, ka prasītāja pamatlietā un viņas laulātā ir jāuzskata par "tiešajiem augšupējiem radniekiem" un bērns par "tiešo pēcnācēju" Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta c) un d) apakšpunkta izpratnē.

155. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet – pieņemot, ja bērnam ir Bulgārijas pilsonība, Bulgārijas Republika nedrīkst atteikties, pamatojoties uz to, ka Bulgārijas tiesībās nav atzīts nedz laulību starp viena dzimuma personām institūts, nedz bērna bioloģiskās mātes laulātās maternitāte, izsniegt prasītājas pamatlietā bērnam nepieciešamos personu apliecinošos dokumentus un ceļošanas dokumentus saskaņā ar Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktu, minot tajos prasītāju un viņas laulāto kā meitas vecākus. Tāpat, lai piemērotu Savienības atvasinātās tiesības attiecībā uz pilsoņu brīvu pārvietošanos, tā nedrīkst ar šādu pašu pamatojumu atteikties atzīt radniecības saites starp šo bērnu un šīm abām sievietēm.

2. Par prasītājas pamatlietā tiesību skārumu

156. Kā tika atgādināts šīs daļas iesākumā, šeit izskatītajā gadījumā prasītāja pamatlietā ir vai nu bērna bioloģiskā māte, vai viņa likumīgā māte.

157. Šajā ziņā, pirmkārt, ja prasītāja pamatlietā ir bērna bioloģiskā māte, tad vienkāršu pienākumu atklāt šo informāciju, lai atzītu savas radniecības saites ar meitu, nevar uzskatīt par tādu, kas pārkāpj Savienības pilsoņiem saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu atzītās tiesības. Faktiski, ciktāl kāds jautājums nav ticis saskaņots Savienības līmenī, šī tiesību norma negarantē Savienības pilsoni, ka viņas pārvietošanās uz citu dalībvalsti joprojām būs tikpat pilnībā neitrāla attiecībā pret noteikumiem, kas viņai šajā ziņā ir piemērojami¹⁰⁶. Jebkurus Savienības pilsoņa uzņēmējas dalībvalsts tiesību aktus, kuri ir mazāk labvēlīgi nekā viņa izcelsmes dalībvalsts tiesību akti, nevar uzskatīt par šķērsli pārvietošanās brīvībai¹⁰⁷.

158. Šādos apstākļos iespējamo tiesību uz privātās dzīves aizsardzību skārumu vai atšķirīgo attieksmi salīdzinājumā ar heteroseksuāliem pāriem, ko radītu pienākums atklāt šo informāciju, nevar izvērtēt Savienības tiesību, it īpaši Hartas 8. un 21. panta, bet gan vienīgi valsts (konstitucionālo) tiesību kontekstā. Faktiski, ciktāl dzimšanas apliecības izsniegšana nerada šķērsli pārvietošanās brīvībai, tā nav Savienības tiesību īstenošana Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē¹⁰⁸.

159. Taču, kā izskaidrots iepriekš, prasītājas pamatlietā pārvietošanās brīvībai šķērsli rada tas, ka viņas laulātā nav tikusi atzīta kā bērna vecāks¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Par LESD 45. pantu skat. spriedumu, 2017. gada 18. jūlijs, *Erzberger* (C-566/15, EU:C:2017:562, 34. un 35. punkts).

¹⁰⁷ Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Øe*] secinājumus lietā *Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach* (C-437/17, EU:C:2018:627, 51. punkts).

¹⁰⁸ Skat. *a contrario* spriedumu, 1991. gada 18. jūnijs, *ERT* (C-260/89, EU:C:1991:254, 43. punkts), kā arī 2014. gada 30. aprīlis, *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281, 35. punkts).

¹⁰⁹ Šajā ziņā skat. it īpaši šo secinājumu 64. punktu.

160. Kā nupat izskaidrots, Bulgārijas Republikai nav pienākuma saskaņā ar LESD 21. panta 1. punktu atzīt tādu izcelšanos, kāda norādīta Spānijas dzimšanas apliecībā, pat ja sekas tam būtu tādas, ka šajā dzimšanas apliecībā minētā māte, kura nav bērna bioloģiskā māte, neiegūtu mātes statusu saskaņā ar Bulgārijas tiesībām¹¹⁰. Tomēr pēc analogijas ar šo secinājumu 108.–114. punktā minētajiem apsvērumiem Bulgārijas Republikai ir jāatzīst prasītājas pamatlietā dzīvesbiedre kā viņas “laulātā” Direktīvas 2004/38 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē¹¹¹, tāpat kā bērna “augšupējā radniecē” šīs direktīvas 2. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē.

161. Otrkārt, ja prasītāja pamatlietā ir bērna likumīgā māte, tad, protams, tas paredz, ka viņai vajadzēja vispirms atzīt savu maternitāti saskaņā ar Ģimenes kodeksa 64. pantu. Šajā ziņā, ja arī šādas rīcības uzspiešana noteikti ir jāuzskata par šķērsli viņas pārvietošanās brīvībai¹¹², tā katrā ziņā un tādu pašu iemeslu dēļ kā iepriekšējā punktā minētie ir jāuzskata par pamatotu.

3. *Pagaidu secinājumi*

162. Pieņemot, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība, Bulgārijas Republika nedrīkst atteikties, pamatojoties uz to, ka Bulgārijas tiesībās nav atzīts nedz laulību starp viena dzimuma personām institūts, nedz bērna bioloģiskās mātes laulātās maternitāte, izsniegt prasītājas pamatlietā bērnam nepieciešamos personu apliecinošos dokumentus un ceļošanas dokumentus saskaņā ar Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktu, minot tajos prasītāju un viņas laulāto kā meitas vecākus.

163. Bulgārijas Republika nevar arī šādu pašu iemeslu dēļ atteikties atzīt radniecības saites starp bērnu un viņa māti, kurai ir Lielbritānijas valstspiederība, kā arī šīs pēdējās minētās kā prasītājas pamatlietā “laulātās” statusu, lai piemērotu Direktīvu 2004/38 un Regulu Nr. 492/2011.

E. Par tiesvedībā pamatlietā konstatēto pienākumu praktisko īstenošanu (ceturtais prejudiciālais jautājums)

164. Ceturtajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa jautā, vai tai ir jāatsakās no dzimšanas apliecības parauga, kas iekļauts spēkā esošajos valsts tiesību aktos, lai aizvietotu to ar tādu paraugu, kurš sadaļā “vecāki” ļautu ierakstīt divas mātes. Ja arī šādam šķērslim tā sprieduma izpildei, kurš tiks taisīts, nevajadzētu rasties gadījumā, ja Tiesa īsteno šajos secinājumos ierosināto pieeju, tomēr iesniedzējtiesai – pieņemot, ka bērnam ir Bulgārijas pilsonība, – vajadzēs atrisināt praktisko problēmu, ka Bulgārijas dzimšanas apliecības izsniegšana ir priekšnoteikums personu apliecinošu dokumentu izsniegšanai¹¹³.

165. Tomēr jāuzsver, kā to darijusi arī Komisija, ka Savienības tiesības šajā ziņā vienīgi uzliek Bulgārijas iestādēm pienākumu sasniegt rezultātu, proti, izsniegt personu apliecinošus dokumentus, kas ļautu bērnam ceļot ar katru no viņa vecākiem atsevišķi. Dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā ir jānoregulē veids, kādā sasniegt šo mērķi.

¹¹⁰ Skat. it īpaši šo secinājumu 133. punktā izdarīto secinājumu.

¹¹¹ Pēc analogijas skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Coman* u.c. (C-673/16, EU:C:2018:385, 51. punkts).

¹¹² Šajā ziņā par maternitātes atzīšanas sekām atbilstoši Ģimenes kodeksa 64. pantam skat. šo secinājumu 34. un 63. punktu.

¹¹³ Pieņemumā, kad bērnam nav Bulgārijas pilsonības, Bulgārijas iestādes nav kompetentas izsniegt viņam personu apliecinošus dokumentus saskaņā ar Direktīvas 2004/38 4. panta 3. punktu; skat. šo secinājumu 49. punktu.

166. Šādā kontekstā iesniedzējtiesai savas kompetences robežās ir jāveic visi vispārīgie vai īpašie pasākumi, kas var nodrošināt šī pienākuma izpildi, ņemot vērā visas valsts tiesību normas un piemērojot visas tajās atzītās interpretācijas metodes¹¹⁴. No tā izriet, ka šai tiesai ir jāparedz arī alternatīvi veidi, tomēr tikai tiktāl, cik tas nenoved pie valsts tiesību *contra legem* piemērošanas.

167. Šajā sakarā, no vienas puses, šķiet, ka personu apliecinošus dokumentus ir iespējams izsniegt, pamatojoties uz dzimšanas apliecību, kurā tikai viena no sievietēm ir norādīta kā māte, jo atbilstoši Bulgārijas valdības paskaidrojumiem tiesas sēdē Bulgārijas personu apliecinošos dokumentos nav minēti vecāku vārdi. Tātad, lai identificētu bērna vecākus, pietiktu ar abu sieviešu minēšanu ceļošanas dokumentā, kas pievienots bērna personu apliecinošiem dokumentiem.

168. No otras puses, kā Komisija norādījusi tiesvedībā Tiesā, nav izslēgts, ka personu apliecinošus dokumentus ir iespējams izsniegt, pamatojoties uz Spānijas dzimšanas apliecības apstiprinātu tulkojumu bulgāru valodā. Šajā ziņā it īpaši jānorāda, ka Bulgārijas valdība ir apstiprinājusi, ka Bulgārijas dzimšanas apliecības izsniegšana nav priekšnosacījums Bulgārijas pilsonības piešķiršanai¹¹⁵. Līdz ar to nešķiet, ka šī apliecība ir vajadzīga, lai pamatotu bērna tiesības lūgt Bulgārijas personu apliecinošu dokumentu izsniegšanu, ja vien viņa pilsonība ir pierādīta citā veidā, piemēram, ar izcelšanās no prasītājas pamatlietā pierādījumu vai maternitātes atzīšanu no viņas puses, atbilstoši Ģimenes kodeksa 64. pantam.

169. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda iepriekš minētais un jāizvēlas risinājums, kas tās skatījumā ir vispiemērotākais, lai nodrošinātu to tiesību pilnīgu iedarbību, kuras prasītājai pamatlietā un viņas bērnam ir atbilstoši LESD 21. panta 1. punktam.

VI. Secinājumi

170. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai atbildēt uz *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijas pilsētas Administratīvā tiesa, Bulgārija) uzdotajiem jautājumiem šādi:

- 1) Dalībvalstij saskaņā ar 4. panta 3. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Eiropas Savienības pilsoņu un to ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, ir pienākums izsniegt bērnam, kurš ir šīs dalībvalsts valstspiederīgais un kura vecāki ir sieviešu pāris, kas norādītas kā šī bērna mātes dzimšanas apliecībā, kuru izsniegusi dzimšanas un dzīvesvietas dalībvalsts, personu apliecinošus dokumentus un nepieciešamos ceļošanas dokumentus, kuros šīs divas sievietes ir minētas kā viņa vecāki, pat tad, ja bērna izcelsmes dalībvalsts tiesībās nav paredzēts nedz laulību starp viena dzimuma personām institūts, nedz bērna bioloģiskās mātes laulātās maternitāte.

LESD 21. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šī dalībvalsts nevar šādu pašu iemeslu dēļ atteikties arī atzīt radniecības saites starp bērnu un abām sievietēm, kas dzīvesvietas dalībvalsts izsniegtā dzimšanas apliecībā norādītas kā bērna vecāki, lai šis bērns varētu īstenot tiesības, ko viņam piešķir Savienības atvasinātās tiesības saistībā ar pilsoņu brīvu pārvietošanos.

¹¹⁴ Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 19. aprīlis, *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278, 30. un 31. punkts).

¹¹⁵ Šajā ziņā skat. šo secinājumu 32. un 33. punktu.

- 2) LESD 21. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts nevar atteikties atzīt radniecības saites, kas norādītas citas dalībvalsts izsniegtā dzimšanas apliecībā, starp vienu no tās valstspiederīgajām, viņas laulāto un viņu bērnu, lai šī valstspiederīgā varētu īstenot tiesības, ko viņai piešķir Savienības atvasinātās tiesības saistībā ar pilsoņu brīvu pārvietošanos, pamatojoties uz to, ka šīs sievietes izcelsmes dalībvalsts tiesībās nav paredzēts nedz laulību starp viena dzimuma personām institūts, nedz bērna bioloģiskās mātes laulātās maternitāte. Tas ir spēkā neatkarīgi no tā, vai ir zināms, vai šīs dalībvalsts valstspiederīgā ir vai nav šī bērna bioloģiskā māte vai likumīgā māte saskaņā ar viņas izcelsmes dalībvalsts tiesībām, un neatkarīgi no bērna pilsonības.
- 3) Atsauksšanās uz nacionālo identitāti saskaņā ar LES 4. panta 2. punktu var pamatot atteikumu atzīt bērna izcelšanos no divu precētu sieviešu pāra, kas norādīta bērna dzīvesvietas dalībvalsts izsniegtā dzimšanas apliecībā, nolūkā šī bērna vai vienas no abām sievietēm izcelsmes dalībvalstī izsniegt dzimšanas apliecību, kurā šī bērna izcelšanās būtu noteikta šīs pēdējās minētās dalībvalsts ģimenes tiesību izpratnē.
- 4) Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības tiesiskās sekas saskaņā ar LES 50. pantu neietekmē pamatlietas atrisinājumu.